
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

DESPRÉS DE L'ASSEMBLEA

En el número de juny, d'aquesta Revista, publicàrem l'"Avantprojecte d'Estatut de les illes Balears", que una Comissió integrada per elements de l'"Associació per la Cultura de Mallorca" i de les Cambres de Comerç i Agrícola d'aquesta illa, havia entregat al President de l'Excm. Diputació Provincial.

El Sr. President de l'esmentada Corporació, complint la promesa feta, convocà a una Assemblea tots els Ajuntaments i principals Entitats de les tres illes, per tal de posar a la seva discussió l'Avantprojecte referit.

Aquesta Assemblea tengué lloc al nostre Teatre Principal els dies 20, 21, 22 i 23 del proppassat mes de juliol, i malgrat que algú li hagi volgut, ben intencionadament, restar importància, s'ha de reconèixer imparcialment que en tengué moltíssima pel pervindre polític de les nostres illes.

En primer lloc, hem de fer constar que si bé no foren tots els convocats els que hi assistiren, bon nombre d'ells hi anà, aportant a la reunió la llum dels seus estudis i la força del seu esperit obert als embats de l'autonomia.

Les discussions de l'Assemblea duraren quatre dies, dos d'ells matí i tarda; es presentaren infinitat d'esmenes a l'Avantprojecte; i això demostra fins a l'evidència la importància i l'interès que havia despertat.

L'illa de Menorca, per acord dels seus elements directius, hi deixà de concórrer sensiblement. ¿Vol dir això o vol significar aquesta actitud, que Menorca es desentengui del problema autonòmic plantejat per l'Avantprojecte d'Estatut? Res més enfora!

Els Ajuntaments i Entitats menorquins pensaren solament que a la discussió de l'Avantprojecte d'Estatut havia de precedir la de la Constitució de l'Estat espanyol, i aquest i no altre fou el motiu de la seva abstenció accidental. No ens cap dubte, ara, que la mateixa Constitució de l'Estat, serà l'impulsiu més enèrgic que ha d'empènyer Menorca envers el nostre Estatut. I deim això perquè hem llegit l'Avantprojecte d'aquesta Constitució de l'Estat, no federal, però sí federable, i per aquest motiu no podem concebre que hi hagi regions que es resignin al tracte de província, davant l'autonomia federal que fruiran les que ho demanin en ús dels drets constitucionals. Allavors, per la mateixa força de l'exemple, empeses per l'impuls progressiu de les noves estructuracions polítiques, davant l'espill de les llibertats federals, aquestes regions retardades sentiran vibrar amb tota plenitud la set de la reivindicació pròpia i seran les que, amb més anhels, lluitaran per la seva independència.

En canvi, Eivissa va estar dignament i eloqüentment representada en aquesta històrica Assemblea, i deim històrica, perquè ella assenyala la fita de la qual ha de partir, forçosament, el camí de la nostra futura política, vulguin o no vulguin certs elements endarrerits, pels quals sembla que encara no hagi canviat el règim més que de nom i que l'esperit dels pobles hagi de perdurar invariable.

Eivissa no solament envià a l'Assemblea la representació genuïna de totes les seves Corporacions oficials, sinó que, encara, fou portadora de l'esperit de renovació d'aquella illa, que a nosaltres ens inundà de bona flaire, bona flaire que hem sentit arreu i amb tota potència, ara darrerament, quan hi hem anat en viatge d'amor per retornar-li l'abraçada de germandat.

Les tasques de la representació eivissenca no foren solament favorables a l'aprovació de l'Avantprojecte, sinó que, amb la seva sana orientació, influïren poderosament en la solució dels problemes que els lligams polítics de les illes havien posat en primer terme, i demostraren que la nostra intelligència interinsular era, a més de possible, beneficosa per a tots. Bon exemple per Menorca que, sospitam, tenia cert temor a la nostra centralització absorbent, i res més enfora d'això no hi havia, com ho demostrà la unanimitat de l'Assemblea en aquest aspecte.

La convivència d'eivissencs i mallorquins, i les manifestacions de l'Assemblea, ens portaren també a desfer, d'una manera convincent, aquella negra llegenda que hi havia entre els incults de les nostres illes, aquell estat moral de desconeixement i separació entre uns i altres, que en lloc de germans ens feia germanastres. I si l'Assemblea passada no hagués donat altres fruits, aquests serien ja suficients per felicitar-nos de la seva celebració.

I així com l'èxit de l'Assemblea fou indiscutible, també ho ha estat el de la Comissió redactora de l'Avantprojecte, com es pot comprovar amb el Projecte aprovat—que en aquest número es publica—que no difereix molt, sobretot en el fons, del treball realitzat per aquella Comissió, la qual sabé interpretar el sentir polític general dels nostres pobles i treure a l'acció del temps els seus sediments innats d'amor a la terra i a la seva llibertat.

El problema de l'autonomia que era, abans de l'Assemblea, un problema casolà a Mallorca, s'ha convertit ara, per art de la discussió, en un sentiment popular, i sols manca a la seva viabilitat que aquest sentiment vagi unificant-se, reunint en un sol corrent harmonitzant les diferències teòriques, però totes convergents, dels distints sectors partidistes que formen la nostra política insular.

Creim que la nostra independència autonòmica no està enfora; veim ja els seus besllums a l'horitzó de la política futura dels pobles, i tenim la ferma convicció que el nou Estat no federal, però sí federable ha de precipitar els esdeveniments pel camí del nostre ideari i de les nostres més grans il·lusions.

Aquests que avui, sense fonaments raonables, combaten l'Estatut, seran allavors els que, amb més ardiment, davant els resultats de la nova estructuració ibèrica, demanaran la seva vigència, i aquell dia serà quan veurem premiats els nostres sacrificis i coronats de glòria els nostres anhels.

Què manca ara? La propaganda més activa; alimentar la foguerada encesa; no deixar, per incúria i manca d'entusiasme, que les roents flamarades vagin mancabant fins deixar davall la cendra el foc colgat, que ja mai més no s'ha d'extingir.

Qui ha de fer aquesta propaganda activa? Qui ha d'alimentar aquest foc sagrat? No se'ns acut altra entitat: l'“Associació per la Cultura de Mallorca”, ajudada per tots aquells que senten l'autonomia i la tenen infiltrada dins el cor.

¿Centralisme absorbent? ¿Separatisme suïcida? ¡Llibertat autonòmica! Sigui aquest, el lema de la nostra victòria.

PROJECTE D'ESTATUT AUTONÒMIC DE MALLORCA I EIVISSA

Discutit i aprovat per l'Assemblea d'Ajuntaments i entitats convocada pel Sr. President de la Diputació Provincial de Balears i reunida en el Teatre Principal de la Ciutat de Mallorca els dies 20, 21, 22 i 23 de juliol de 1931.

DECLARACIÓ

DE LA PONÈNCIA REDACTORA DE L'AVANTPROJECTE D'ESTATUT

SIGUI'NS permès, als redactors de l'Avantprojecte d'Estatut que motiva la celebració de la present Assemblea, a la que tenim l'honor de saludar, d'expressar la nostra satisfacció pel fet d'aquesta reunió, que és ja per si mateixa un esdeveniment, i un premi als nostres afanys.

Això ens obliga amb gratitud a la Presidència de la nostra Diputació que, fidel a un alt sentit de totalitat representativa, acollí, des del primer instant, amb tanta de gentilesa el nostre treball.

El que és aquest treball, amb tota la modèstia que els seus autors saben, superada només per la seva bona voluntat, no necessitaria gairebé d'explicació; però en tot cas la donaria completa el nostre convenciment de la necessitat, la possibilitat i els avantatges de la nostra autonomia.

En la seva forma més vaga, aquest desig d'autonomia, una com aspiració inconcreta de reintegració total de l'ànima del poble, de l'esperit de la terra a la present reestructuració política de la gran Pàtria espanyola que s'està operant als nostres ulls, és perceptible com una idea difusa, i confusa per tant, en l'opinió mallorquina, mai no del tot oblidadissa, en el fons, d'una passada grandesa d'ensomni, ni lliberada en absolut d'una vaga pruija, d'una enyorívola inquietud de renaixement, en mig d'aquella oriental indolència, que ens fa petrificar en actituds ideals l'estàtica quietud mortal, per una peresa invencible o per la por inconfessable de canviar de postura.

Aquest desig, però, imprecís i inconscient, necessitava, per ésser alguna cosa, sortir de l'esfera sentimental i, ja en el pla de les materialitats, concretar en un programa d'aspiracions mínimes, que pogués servir de base

de discussió; que pogués ésser punt de partida per la recerca d'una fórmula agermanadora de la voluntat de tots o, més ben dit, dels matissos o caires de les diverses voluntats; que servís de marxapeu al desig unànim.

Servir aquesta base de discussió—des de fora del clos dels partits polítics, els quals haurien pogut esterilitzar-la inclús, involuntàriament, amb el seu patronatge,—fou la idea que ens decidí a aplegar-nos per la redacció d'aquest avantprojecte, a l'hora que semblava més propícia per a la seva eficàcia ulterior.

Es tractava, enfocant la qüestió sense prejudicis doctrinaris, de cercar el motllo nou, no recompost sobre els tests dels antics, ni apedaçant el present. Es tractava, potser, de superar d'una vegada l'artificial i artificiosa província. I en aquest desig de superació de la província, molt més del concepte que no del mot,—que respecte d'aquest creiem que allò que cal evitar primer que tot és la reencarnació de caducitats seculares, i la permanència, amb nomenclatura nova, d'un avatar deprimidor de les personalitats naturals, subjugades a la devoradora insaciabilitat del centralisme, dugui aquest el nom que vulgui,—en aquest desig que creiem essencial, el nostre cas, el cas de la nostra província actual tenia, i té, per a la nostra tasca, característiques i dificultats singulars, derivades en gran part de la mateixa especial situació geogràfica.

La qüestió de les relacions interinsulars ens era particularment delicada. Per no topiar amb un estat de fet,—d'aquells estats de fet de tan innegable realitat com de difícil explicació,—calia evitar de despertar gelosies latents i de ferir susceptibilitats, més irritables com més recloses en les fronteres barrades del localisme. Crèiem haver evitat aquests perills en la redacció del nostre avantprojecte. Avui, però, veiem que potser no ha estat així. I tanmateix, podem assegurar que qualsevol impugnació que pugui i vulgui fer-se, respecte d'aquests extrems, al nostre treball, ha d'ésser passant per damunt del seu esperit i fins i tot de la seva mateixa lletra.

Podem ratificar ben alt davant d'aquesta Assemblea que, enfront de les altres illes, no ens guiava ni ens guia cap desig d'unificació, cap extemporània i antiliberal velleïtat de domini, cap afany de centralització... Sentiments en els quals ens acompanyen, no en tenim dubte, totes les representacions mallorquines. Si alludíem a una fraternitat secular, en la que seguim creient, no era ni és amb la idea de forjar un estat d'esperit inexistent, extranatural o artificial, sinó amb la vista posada en l'única motivació racional del sentiment de fraternitat, que és una única i comuna ascendència. I almenys, el dret a esmentar-la, aquesta germanor, no veiem per qui ni en nom de qui ens podria ésser negat.

Hem dit que la nostra posició en redactar aquest avantprojecte era apolítica, i ho era i és doblement. Sense renegar cada un de nosaltres de la nostra pròpia i personal tradició, gran o petita; sense sentir mediatitzada la nostra fe per altres confessions de fe no demanades per ningú, que puguin clamar més alt tal volta, en to més agut però no més sincer, hem

partit sempre del fet de no voler desconèixer la realitat, i, amb el desig de conseguir algun avenç positiu, no hem volgut deixar de tocar de peus en terra.

I hem de veure encara si aquesta actitud no és la millor manera de servir al nostre íntim ideal, i l'arma millor que poguéssim posar, en l'actualitat, al seu servei.

Ben clar ho dèiem en el nostre preàmbul: "Estam ben convençuts, i hauríem de convèncer-nos-en ben bé tots plegats, que l'autonomia que demanam no és, per si mateixa, un fi, sino un mitjà per assolir millor un fi més alt." Nosaltres no cercam, ni volem altra cosa, sinó despertar l'activitat de Mallorca i obligar-la, en quant sia possible, a l'acció. Volem que la nostra terra es posi en peu i que avanci, que camini. Més tard, quan s'aguantarà ja ben bé tota sola, quan sabrà caminar de bell nou i haurà trobat en l'exercici i en la responsabilitat, en els afanys i en l'esforç, en el treball i en la glòria del seu propi regiment, del seu auto-govern, el ritme de la seva pròpia vida, ja dirà ella on vol anar i veurem aleshores on s'encamina. Aleshores haurà arribat l'hora de triar. I per aleshores la nostra fe interior ens empeny a l'esperança que no ha de dubtar del camí vertader, perquè no són tan fàcils de trencar com és ara això les lleis de la gravitació universal històrica dels pobles.

Si un règim autonòmic no és per si mateix un fi, tampoc el nostre entusiasme no ens ha de dur a creure'l una cosa perfecta com no n'hi ha d'humanes, lliure de tares i franca de perills. Un d'aquests podria ésser l'exacerbació del caciquisme. I això fora fatal, efectivament, per l'avenir de la vida autonòmica insular. No cal espantar-se, però, i sobretot abans d'hora, d'un perill que no és ni segur ni inevitable, i que quan ho fos, així i tot encara tendria la seva contrapartida. Perquè si un dia fos un fet aquesta temuda exacerbació de la virulència en el microbi caciquil, també ho seria l'augment correlatiu de les nostres defenses naturals contra la seva acció. Tanmateix, contra la perniciosa i funesta entronització del cacic, enemic invulnerable per essència a totes les exteriors coercions legals, no hi ha remei més poderós que l'enfortiment a ultrança de la personalitat humana, individual i colectiva, més capaces totes dues de defensa com més conscients de si mateixes i més lliures en la pròpia autodeterminació.

I si aquest enrobustiment de les dues personalitats, de la nostra particular de ciutadans lliures i de la nostra colectiva de poble senyor dels seus destins, no fos un dels postulats essencials, un dels resultats, el primer sens dubte, que esperam del funcionament continuat del règim autonòmic, la instauració del qual propugnam i per parlar del qual ens hem reunit, no sabríem, senyors, en nom de què poguéssim ningú manifestar el seu desig d'autonomia.

ESTATUT

DECLARACIÓ PRELIMINAR

ARTICLE 1.—Les illes de Mallorca, Eivissa i altres de menors, s'uneixen pels fins autonòmics regulats en el present Estatut.

TÍTOL I

IDIOMA.—BANDERA.—DRETS I OBLIGACIONS

ARTICLE 2.—Les llengües oficials del territori són indistintament la materna del dit territori i l'espanyola.

El coneixement de la primera serà absolutament necessari als funcionaris, de qualsevol ordre i categoria, que prestin servei en el territori de la regió.

ARTICLE 3.—La bandera de la regió és la de l'antic Regne de Mallorca. Cada illa podrà tenir, a més, bandera pròpia.

ARTICLE 4.—Els Drets i Obligacions expressats en el present Estatut seran aplicadors:

a) En l'ordre polític: a tots els naturals del territori, homes i dones sense excepció i als seus fills, i als no naturals que hi duguen tres anys de residència.

b) En l'ordre civil: els preceptes de dret foral seran aplicadors a tots els naturals del territori, sien o no residents; als no naturals que, duent tres anys de residència, ho demanin expressament, o bé, al cap de deu anys de residència, no hagin optat per acollir-se a una legislació distinta.

c) En l'ordre social, les lleis d'aquest caràcter dictades per la República Espanyola: a tots els residents, sien o no naturals del territori.

TÍTOL II

ORGANITZACIÓ DELS PODERS

ARTICLE 5.—El govern del territori de la regió, fonamentat en una ampla autonomia municipal, comprèn tres institucions distintes

i ordenades que són: a) els Consells Municipals, b) les Diputacions insulars, i c) un organisme interinsular o general.

a) *DELS CONSELLS MUNICIPALS*

ARTICLE 6.—Els Consells Municipals seran d'elecció popular i es regiran per la llei orgànica corresponent.

b) *DE LES DIPUTACIONS INSULARS*

ARTICLE 7.—Les Diputacions insulars, que duran el nom de les illes respectives—Diputació de Mallorca, Diputació d'Eivissa—residiran a la capital de cada illa i tendran per objecte, dins cadascuna d'elles, la totalitat de funcions de govern que no es reservi exclusivament el Poder de la República.

La Diputació de Mallorca (*) serà elegida: una tercera part entre els Consells Municipals, i les dues terceres parts restants per elecció directa entre tots els electors de l'illa.

Els diputats d'elecció directa seran elegits a raó d'un per cada quinze mil habitants o fracció major de deu mil.

ARTICLE 8.—Pels efectes electorals esmentats en l'article anterior es considera Mallorca dividida en quatre districtes, un dels quals serà la capital.

ARTICLE 9.—El càrrec de diputat durarà sis anys, renovant-se la Corporació per meitat cada tres anys. La primera renovació es farà per sorteig entre els districtes.

ARTICLE 10.—La Diputació de Mallorca nomenara cada tres anys, per elecció entre els seus diputats, un Consell de Govern compost d'un President i set consellers, que tendran la denominació i atribucions de:

- Conseller President: Presidència i Governació.
- » d'Hisenda.
- » d'Instrucció i Cultura.
- » de Sanitat.
- » de Treball i Previsió.
- » d'Economia, Indústria i Comerç.
- » d'Agricultura.
- » d'Obres Públiques.

ARTICLE 11.—La presidència de la Diputació i del seu Consell

* Pel que afecta a Eivissa, vegi's article 15.

de Govern recauran forçosament en la mateixa persona. Els consellers nomenaran d'entre ells un vice-president.

ARTICLE 12.—Les vacants que es produeixin en el Consell de Govern seran cobertes per elecció per la Diputació.

ARTICLE 13.—Els acords del Consell de Govern seran presos per majoria absoluta dels consellers presents a la sessió. Per celebrar sessió serà necessària la presència de les dues terceres parts dels consellers.

Els casos d'aplicació del referèndum i forma d'aplicació del mateix seran determinats en la llei orgànica corresponent.

ARTICLE 14.—La Diputació celebrarà anualment dos períodes de sessions en cada semestre de l'any econòmic. El primer període serà dedicat a l'examen i censura dels comptes de l'exercici anterior; el segon a la discussió i aprovació del pressupost per a l'exercici següent. Serà també objecte d'aquestes reunions la revisió i aprovació de la gestió del Consell de Govern.

En sessió extraordinària es reunirà totes les vegades que ho consideri necessari el Consell de Govern o així ho demani la tercera part dels diputats.

ARTICLE 15.—Eivissa es regularà per ella mateixa el règim de la seva pròpia Diputació, amb el nombre de diputats que acordi.

c) DEL GRAN I GENERAL CONSELL

ARTICLE 16.—L'organisme superior interinsular, que durà el nom de Gran i General Consell, estarà integrat per delegacions numèricament iguals de les Diputacions insulars.

Les atribucions del Gran i General Consell seran: les relacions de les Diputacions insulars amb el Poder de la República i les qüestions d'interès comú a totes o alguna de les illes.

ARTICLE 17.—El Gran i General Consell tindrà la seva residència oficial a la Ciutat de Mallorca.

ARTICLE 18.—La presidència del Gran i General Consell serà exercida pels presidents de les Diputacions insulars, renovant-se cada tres anys i segons l'ordre següent: Mallorca, Eivissa.

ARTICLE 19.—Serà secretari del Gran i General Consell el de la Diputació insular de Mallorca.

ARTICLE 20.—El Gran i General Consell es reunirà amb caràcter ordinari, per efectes de les relacions econòmiques amb l'Estat,

una vegada a l'any, i amb caràcter d'extraordinari sempre que així ho demani una de les Diputacions insulars.

TÍTOL III

FACULTATS

ARTICLE 21.—Serà facultat del Govern de la República la legislació i execució directa en les matèries següents:

a) Les relacions internacionals i la representació diplomàtica i consular.

b) L'Exèrcit i l'Armada, fortificació de costes i fronteres i tot quant fa relació a la defensa nacional.

c) Les condicions per ésser espanyol i l'exercici dels drets individuals i polítics establerts en la Constitució.

d) El règim aranzelari i tractats de Comerç i Duanes.

e) L'abanderament de vaixells mercants i drets i beneficis que concedeix.

f) La legislació civil, immobiliària, mercantil, penal, social i processal, inclús el règim de propietats especials excepte aigües i mines.

g) Les peses i mesures, el sistema monetari i les condicions per a l'emissió de paper moneda.

h) Els serveis de Correus, Telègrafs, Radiocomunicació i Ferrocarrils.

i) L'administració de justícia i el règim penitenciari.

j) L'ordre públic.

k) La sanitat exterior i la inspecció de la sanitat interior.

l) El règim concordatari.

ARTICLE 22.—Serà facultat del Poder de la República la legislació, i de les Diputacions insulars l'execució, en les matèries següents:

a) La recaptació de tributs i monopolis de la República.

b) El règim de premsa, associació i reunió, i tota classe d'espectacles públics, en el que no afecta a l'ordre públic.

c) L'expropiació forçosa per causa d'utilitat pública.

d) Les lleis agràries, l'aplicació de les quals podran suspendre les respectives Diputacions, si així ho aconsellen les condicions es-

pecials de Mallorca i Eivissa, en tant no s'arriba a un acord amb l'Estat.

e) El nomenament de jutges, fiscals i funcionaris de la justícia municipal.

ARTICLE 23.—Es consideren funcions dependents de l'organització autonòmica regional, les no inherents a la sobirania estatal, o sien:

a) La constitució, interpretació i aplicació dels estatuts reguladors d'aquesta mateixa autonomia.

b) La vida política i econòmica de la regió: Organització corporativa, Consell d'Economia; Cambres: Agrícola, de Ramaders, d'Indústries Pecuàries, de la Propietat; i en general totes les institucions relacionades amb l'economia pairal.

c) Les zones, ports o illes franques; aeroport; comerç de cabotatge; indústries de mar.

d) L'estructuració agrícola, pecuària i qüestions socials agràries anexas.

e) La Sanitat interior i Previsió.

f) El règim de Caça i Pesca.

g) La Beneficència pública i privada, general i particular.

h) L'ensenyança primària i secundària; Escoles Normals; Escoles Tècniques del Treball, de Comerç, de Capatassos d'Indústria, de Pèrits i Capatassos Agrícoles, d'Avicultura, de Patrons de Cabotatge i Pesca, d'Arts i Oficis, i d'altres.

i) Els Arxius, Biblioteques i Museus, Cultura intel·lectual i física.

j) Les obres públiques, Mines, Aigües, Salts d'aigua, Tramvies, Ports, Carreteres, Autopistes i el tràfic.

k) El Turisme. Tresor artístic, arqueològic i natural del territori. Règim d'excavacions.

l) El dret de petició al Govern de la República de les disposicions i lleis que aconsellin les necessitats particulars de Mallorca i Eivissa.

m) La designació de dos diputats amb títol d'advocat per formar part de la Sala de l'Audiència que hagi de fallar en apel·lació de judicis, quan es tractin punts de dret foral.

n) El règim pel nomenament, separació, drets i prerrogatives dels funcionaris tècnics dels organismes locals, que s'haurà de fer entre els pertanyents als respectius Cossos oficials.

La corresponent llei orgànica regularà la dependència dels dits funcionaris de la Diputació insular, amb independència de les autoritats locals del punt d'exercici.

o) El règim tributari i econòmic, incloent impostos, contribucions, emprèstits, pressuposts i comptes.

p) La creació de tribunals mercantils, a base de simplificar les normes processals amb aplicació del dret substantiu comú.

q) La regulació bancària regional, i dret de crear el Banc Agrari Regional, amb facultat d'emissió de cèdules de crèdit i obligació d'afavorir l'augment de propietaris i subvencionar sindicats, cooperatives, etc.

ARTICLE 24.—Per atencions dels diversos serveis esmentats en l'article anterior, especialment pels d'ensenyança o per algun aspecte accessori dels mateixos, la Diputació de Mallorca es reserva el dret de concertar interinament enteses, condicionades i provisionals, amb la República Espanyola, l'Estat Català o altre, en tant no s'arriba a la implantació definitiva de tota l'administració autonòmica.

TÍTOL IV

DE LA REPRESENTACIÓ DE LA REPÚBLICA ESPANYOLA

ARTICLE 25.—Els representants oficials de la República Espanyola a cada illa seran nomenats pel Govern de l'Estat i hauran d'ésser naturals del territori insular. Aquest càrrec serà incompatible amb el de diputat de les Diputacions insulars.

TÍTOL V

HISENDA REGIONAL

ARTICLE 26.—La contribució del territori de les illes a la República Espanyola serà regulada a cada una d'elles, pel règim econòmic que s'acordi entre elles i l'Estat.

La forma i quantia de primer establiment d'aquesta aportació econòmica serà fixada per una Assemblea integrada per la representació de l'Estat, i d'altra banda per la Diputació provincial de Balears i representacions dels Ajuntaments de les illes i de les entitats interessades en l'economia regional.

TÍTOL VI

DE LA REFORMA DEL PRESENT ESTATUT

ARTICLE 27.—Aquest Estatut sols podrà ésser modificat a petició de les dues terceres parts dels membres integrants del Gran i General Consell.

Qualsevol modificació proposada no entrarà en vigor que no hagi obtinguda l'aprovació, en referèndum, de les quatre quintes parts dels votants. Per a la validesa del referèndum serà necessari que el nombre de votants arribi a la majoria absoluta del cens electoral corresponent.

Les modificacions que afectin a una sola illa seran de tramitació de la mateixa.

TÍTOL VII

ARTICLES ADDICIONALS

ARTICLE 28.—Sempre que en el curs del present Estatut es fa referència a eleccions, s'entendrà aplicat a elles el sistema de representació proporcional i el vot secret. Els càrrecs de Conseller Municipal i de Diputat seran compatibles amb la representació a Corts.

ARTICLE 29.—Mentre el servei militar no sigui voluntari, els mallorquins i eivissencs el prestaran, en temps de pau, en el territori de les illes.

ARTICLE 30.—Les incapacitats i incompatibilitats dels càrrecs polítics seran determinades per les lleis orgàniques corresponents.

ARTICLE 31.—Seran respectats als actuals funcionaris públics tots els drets adquirits, sempre que es subjectin a l'Estatut vigent.

Ciutat de Mallorca, 23 de juliol de 1931.

ENTORN DE L'ESTATUT

EN bona hora vingué a Mallorca N'Antoni M.ª Sbert a dir-nos, sobre l'Estatut proposat per l'“Associació per la Cultura de Mallorca” i les Cambres de Comerç i Agrícola, les *Quatre veritats* que encara ningú no havia dit tan clares dins els salons de les nostres corporacions oficials. És veritat també que mai entre els que presidien aquestes i les autoritats populars de Catalunya no s'havien creuat frases com les creuades últimament. El to cordial que a aquestes relacions de cortesia han sabut donar les nostres autoritats és molt superior al que s'estilava en temps més pretensiosos.

Crec que no anirem bé fins que tothom compregui que els actuals són, i han d'ésser, de transformació de tot i en tots els ordres: que no vol dir de demolició de les famoses bases de la societat, com alguns es pensen, sinó de consolidació de les essencials, traient-ne fusta corcada, i de saludable prova, que ens dirà allò que s'aguanta, allò que cal renovar i allò que ja és ben mort. Per tot el que és susceptible d'ésser conservat amb honor, no és gens dubtós el meu respecte.

Ara bé: cal un examen de consciència que no exclogui res. Cal veure quines idees, quins sentiments s'aguanten com a fonts d'eficàcia i quins prejudicis i fòbies hem d'arreconar per necis i caducats. Un d'aquests prejudicis, una d'aquestes fòbies, és la prevenció contra Catalunya.

No són encara massa lluny els temps odiosos en què catalanista equivalia per molta gent, dins Mallorca, a enemic de la societat o cosa semblant. Els que ens ho dèiem érem mirats com uns renegats. Davant aquell mot les persones més amables i educades es descomponien estranyament i devenien furioses. Senyors amb els dos llinatges catalans,—llinatges d'aquells que prenen el nom de les viles més conegudes del Pireneu, de l'Empordà o del Camp de Tarragona,—es declaraven descendents d'aragonesos, de moros o

de pares desconeguts, abans que hereus de la seva sang legítima. Els que escrivíem en el llenguatge après en les obres d'En Marian Aguiló, de N'Alcover i d'En Costa, érem invitats a abandonar aquest incomprendible *català* pel mallorquí pur d'En Llorenç *mal casadís*, a fi d'ésser ben entesos de tots els analfabets...

Pens que aquells temps han passat. Perdura encara un rastre d'incomprensió, un prejudici anticatalà, que va enrarint, dins certes capes de la societat mallorquina impermeables a les espiritualitats autèntiques. Però Catalunya s'ha anat imposant al respecte de la gent; els que ens diem sense embuts catalans de Mallorca ja podem anar cara alta pels carrers; tothom que no visqui amb el cap dins una alfàbia sap que el *sermo nobilis* és el mateix dins totes les terres que conquistà el Rei En Jaume, i la idea d'una aproximació a Catalunya, que s'obri camí triomfalment dins les joves promocions entusiastes de la cultura, ja no suscita aquella airada cridòria filisteia.

Si subsisteix, no obstant, l'antic recel dins altres esferes, val la pena d'analitzar-lo, no per proclamar-ne simplement l'absurditat, sinó per eliminar-lo racionalment si res no el motiva o per obrar amb prudència en les nostres aproximacions si hi ha quelcom que el justifiqui.

De totes maneres, el moment és de decidir-se. Està a punt d'estructurar-se una nova Espanya. Aquí ja tots tenim consciència d'una personalitat mallorquina massa distinta i acusada, i massa rica—malgrat tots els pessimismes—de possibilitats espirituals, perquè ens resignéssim a continuar essent dins una nova constitució de l'Estat la província número 48 d'una Espanya uniformada. Tots sentim ja que ens ve estreta aquesta roba d'expòsit.

Per altra banda, nosaltres no hem de somniar en la independència, ni podem anar més enllà del que la història, la geografia i l'estat actual de la nostra cultura i la nostra formació ciutadana, ens aconsellen, en el camí de l'autonomia. En Gabriel Alomar, potser simplificant una mica en el seu jacobinisme, ha assenyalat dues entitats nacionals dins l'actual Espanya, dues capitalitats dignes d'aquest nom i dos focus de ciutadania. A quin dels dos ens hem d'adscriure? Amb quina d'aquestes capitals ens hem d'articular directament? A quina d'aquestes dues nacions hem de vincular-nos per millor conservar la nostra personalitat de poble? Quina la realçarà i quina tendirà sempre a esborrar-la? Vers quina de les dues gravita Mallorca naturalment i fatalment? Quin centre resulta per

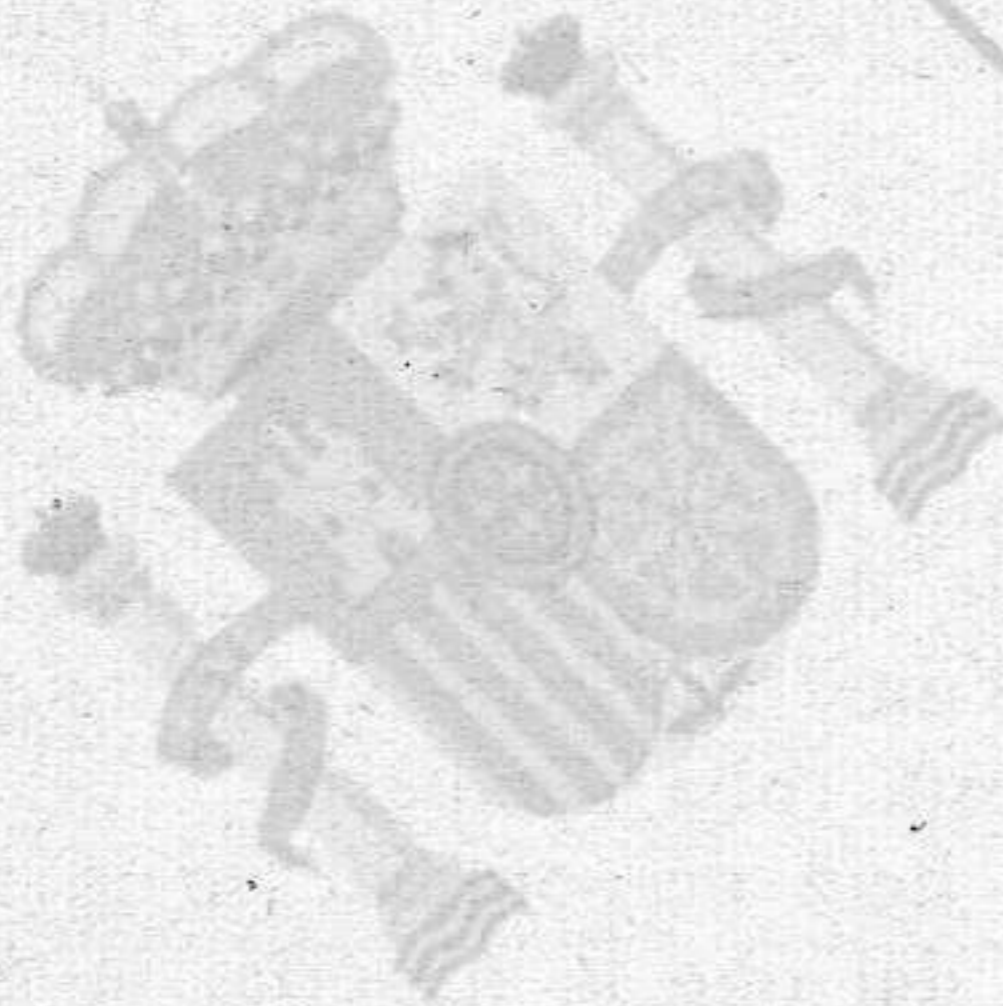
nosaltres més pròxim i familiar? On podem intervenir i influir amb més eficàcia?

Em sembla que totes aquestes preguntes són bones de contestar. El nom de tres diputats mallorquins elegits per Catalunya és ja per si sol una resposta.

Que Mallorca conservi gelosament, inclús dins una àmplia confederació de terres catalanes, la seva personalitat indiscutible, em sembla perfectament. La fórmula que ho permeti no seria gaire difícil de trobar. Cerquem-la! Si avui fos prest per imposar-la, la imposarem demà. La història no es fa en un dia.

ALANIS

MINISTERIO
DE CULTURA

L'Obra del meu yspreu

del mon en cobles. Feta per lo magni-
 fich Adossen Francesch de Olesa
 Caualler. Estant aquell molt
 trist per la mort dela vir-
 tuosissima muller

sua. Noua-
Jairme ment estam *felz*
 pada. *ss*

Any. 1540.

NOTÍCIA PRELIMINAR

QUAN les lletres nostrades, a la primeria del XVIe segle, anaven cap a la posta, feixugues de glòria, Francesc d'Olesa sembla que vulgui allargar llur esplendor, i remuntar el corrent, ja advers, del temps. El seu cant és el del cigne, que igualment ressona, desolat, sobre la pedra tombal de la seva honestíssima muller, com de retop sobre la de la nostra volgudíssima llengua vernàcula.

Ben poques notícies biogràfiques sabem fins ara del fill del noble Jaume d'Olesa Zanglada i d'Antònia Sant Martí Sureda. L'enginy poètic fou, sens dubte, la millor part de l'heretatge rebut del seu pare, felicíssim cisellador de la devota "Adoració de las cinch plagues de Jesuchrist" i autor de "Spill de be viure e de be confessar" devocionari amarat de sòlida doctrina i penetrant unció religiosa. No fou aquest l'únic cas. També mossèn Pere March trametia al seu preclar fill Auzias, el preuat tresor de la inspiració, que li dictà aquelles cinc obres morals, de versets de deu síl·labes amb tornada i endreça, menyspreuadores de la ufania del món:

Cest fals de mon—nol presi en un pugues
car tot lo trop—ple de mals e dengan.

Francesc d'Olesa, seguint l'exemple dels barons il·lustres contemporanis, reté culte a les armes i a les lletres, puix aleshores anaven ben plegades la ben tallada ploma amb la ben tallant espasa.

En les discòrdies civils, que al començ del XVIe segle subvertiren la pau del Regne, mancat d'independència i del brill passat, lluità contra els agermanats i, en la lluita fratricida, el seu cos s'emporporà de greus ferides. L'emperador Carles V volgué regraciar-li serveis tan assenyalats, i per això l'honorava "amb les senyals de la Milícia i amb els ornaments de la generositati". Olesa era nomenat cavaller, i encara li va conferir la mercè de traspasar aquest títol de noblesa a la seva descendència. I més envant Olesa rebia una mostra fefaent de l'estimació que l'emperador li tenia. A la capella reial de Montçó, el 24 de desembre de 1538, es cele-

brava una cerimònia en alt grau solemne. El mateix Carles V en persona, i actuant de testimoni En Pere de la Cova, Mestre Major d'Alcàntara, Francesc de Gurrea, Regent l'Ofici de la Governació d'Aragó, tocava el cap de N'Olesa, nua l'espasa com és costum, romanent des de llavors armat cavaller amb el cinyell i senyal militar. I quan tan munificent amic del nostre poeta sojornava a Mallorca, de passada cap a Alger, en comptes d'abatre la mitja lluna, N'Olesa tenia l'honor d'acompanyar-lo pels carrers de la ciutat en festa, portant una de les dotze "astes daurades del pàli o pauello, lo qual era de tela de or y forrat de çeti, encarnat ab los pendants del mateix çeti, ahon estaven pintadas las columnas de la divisa de sa M. y armes: y los senyals de esta universitat entrecanuiadament".

El 26 d'agost de 1508, obtenguda la dispensa de parentesc, s'emullerava amb la cosina Beatriu Joana Santmartí i Verí, dama virtuosíssima, de la qual n'havia doble fruit de benedicció: Jaume, el cantor de "Sacro trofeo de Cristo", poema en quatre cants, estampat en 1599; i Rafel, meritíssim pels serveis a la Pàtria.

Olesa fou Jurat els anys 1529 i 31, i Jurat en Cap en 1549. La mort de l'esposa bona i volguda commogué fonament el cor cristià de l'espós, qui vessà l'urna magnífica de la dolor en el "Menyspreu del món" que donava a l'estampa a l'obrador d'En Ferrando de Cansoles, un dels primers estampadors de l'illa.

Déu plavia d'emportar-se'n a millor vida l'espós enyoradís i desaconhortat poeta el 14 d'abril de 1550, deu anys després probablement del traspàs de la seva esposa, i les mortals despulles trobaven repós en la pau claustral de St. Domingo.

El "Menyspreu" de N'Olesa no és un títol isolat en la història de la nostra literatura. Bé ens el porta a la memòria l'obra ascètica, atribuïda a Fra Ramon Ros de Tàrrega, mercedari del XIV segle, i ensems, per la identitat de la matèria, les "Cobles per la mort de la que en extrem amava" (s. XV) del barceloní Romeu Lull.

L'exemplar que ens ha servit per la present edició, i que creim únic, té 12 fulles sens numeració, tamany 4^t i amb lletra gòtica i l'estampació un poc desmanyotada, potser per la manca d'avés. Marian Aguiló l'esmenta en el voluminós "Catàleg d'Obres en Llen-gua Catalana" sota el nombre 2.137; Bartomeu J. Gallardo en "Ensayo de una biblioteca española" sota el nombre 3.261; i encara recorda que veié aquest rar opuscle a l'Exposició Històrica Europea.

Antoni Palau també el registra en el completíssim "Manual del Llibrero Hispano-Americano", tom V. pàg. 347.

G. Llabrés en "Poéticas Catalanes" afirma equivocadament que "Menyspreu" de 1540, —rarsa bibliogràfica que tenim la ventura de posseir actualment, i és propietat del bon amic J. Olesa, —fou imprès a València. Si no es referís precisament a l'estampada aquell any per Cansoles a Mallorca, donaria lloc l'equivocació del Sr. Llabrés a pensar en alguna edició anterior, dubte que seria corroborat amb l'afegitó que es llegeix a la portada: *novament estampada*. Més tard, quan el Sr. Llabrés en el "Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana" n.º 520, pàg. 17 dedicava breu estudi a l'estampador del "Menyspreu" sota el títol: "El impresor Ferrando de Cansoles 1540-1600" no cita el nom de la present obreta, la primera tal volta que eixí dels seus tòrculs.

Alcem la guarda de pergami. La portada amb orla ens mostrarà un gravat, on és representada la mort, una serp entortolligada a una cama, un arc a la mà dreta, una sageta a l'altra i escampats a terra cranis, un d'ells amb tiara pontifical. Dalt es llegeix: *Nemini parco q̄ vivit ī orbe*. Semblant composició allegòrica recorda una volta més "La Dansa de la Mort" un dels misteris que a l'edat medieval adelitava al públic en les catedrals catalanes, transmudades en escenaris improvisats. La superioritat de la mort damunt els estaments socials i les jerarquies és l'afirmació cabdal que hi traspua i que, alhora, es desprèn també de la llegenda esmentada. Els nostres avantpassats es sentirien commoguts en assistir a aquelles rudimentàries representacions i oir l'accent d'aquelles paraules fatídiques, posades en boca de la mort:

A mortal dança tots los nats yo cride
qui son en lo mon de qualsevol stat...

No podia tampoc deseixir-se de semblant obsessió Joan de Villaquiran de Valladolid, en la portada que posava a la traducció anònima del "Libre de les Dones" del menoret Eiximeniç, que l'any 1542 adreçava a la reina Caterina de Portugal. El dibuixant sabé ornar-la mestrívolament, amb garrida vinyeta, per on passa ben guarnida carrossa, arrossegada per dos ben plantats corcers, tancat dins un pòrtic de quatre columnes. Hi torreja, la figura de la mort, dreta i dessustada, estrebada en un i altre corcer, mentre mostra agradosa als viatgers el rellotge d'arena, i amaga, però, la falç segadora darrera el cos.

A la segona plana una altre vinyeta ens mostra l'autor, emparedat dins la cambra escriptori, mentre escriu les estrofes del seu poema elegíac. Però, malfiat del seu mèrit i per restar tranquil, apella a la gran autoritat del Mestre en Arts i Doctor en Teologia, Benet Hispano de "si esta obra mia mostrar se pora." El benemèrit beneficiat de la Seu de Mallorca, el pulquèrrim autor de la "Devota contemplació... de lo cors sagrat de Jesu Crist en l'arbre de la vera creu" l'aconhorta i lloa com mereix les seves estrofes elegíiques del "Menyspreu". Després ve un pròleg, i tot seguit comença l'obra, composta de cinquanta cobles de deu bordons. El poeta, a la manera del Dant o Petrarca, exalça les virtuts de la difunta i l'angoixa del seu traspàs, fa patent la vanitat de les coses terrenals i el profit del ben obrar, sobretot pel darrer judici, de joia pels bons i de càstic pels mals; de l'infern i del cel a l'altra vida, que és eterna, i de la present tan fugissera. I acaba amb l'exortació fervorosa perquè els malvats deixin llurs camins perversos i retrobin les petjades guiadores de Jesús. I és tancat l'opuscle amb dues lletres escrites en llatí clàssic: una de l'autor "mancat de la muller pudicíssima i ensems prés de greu dolor" dictada per la inenarrable tristesa, ja que els trists se n'agraden de parlar de coses tristes, adreçada al cavaller Gaspar Villalonga per tal que li diga el seu parer d'amic, no d'adulador, si l'obra mereix els honors de la impressió.

I l'amic, a tal requesta, encareix el mèrit de l'escrit, del qual no és possible començar-ne la lliçó sens portar-la tot seguit a bona fi, i troba excel·lents les estrofes, dignes de la memòria de la noble muller perduda, els exemples de la qual podrien emular les matrones romanes. I, encara, departeix en dues parts les cinquanta cobles. Les vint-i-tres primeres serven per ell el caràcter judicial; les altres són demostratives i alhora contenen tan belles lliçons de filosofia moral que bé valen la pena d'ésser apreses. I arribat al punt d'assenyalar el lloc que el poema atorga al seu autor, es mostra vacil·lant, i no sap si col·locar-lo entre els poetes per la versificació mestrívola i l'enginy expositiu, o si entre els historiadors o didàctics, car no fingeix res com acostumen els poetes. Per això es decanta a classificar-lo entre els darrers, a la manera de Prudenci i Lucà, autors de poemes egregis. I en examinar l'obra, hi destria gravetat en la matèria, candor i simplicitat en l'estil, suavitat en l'admonició, autoritat amb temor, utilitat en la promesa. Veusací tan diverses qualitats acoblades en opuscle de poques fulles, que caldria que füllejassin persones de tota edat i esta-

ment. Damunt tot, corprèn l'amable convit als marits a honorar llurs mullers.

Bover, en la ja rara "Memoria Biográfica de los Mallorquines... 1842" després d'anomenar *brillant* la producció d'Olesa, lloar-la com a model de poesia vulgar i tal volta la millor composició en el seu gènere, la copia un poc malmesa a la plana 232. I, de bell nou, se n'ocupa a la pàg. 9, tom II de "Biblioteca de Escritores Balears". Aquesta bella i gairebé solitària mostra de la nostra decadent literatura al XVI segle no es deslliurà, venturosament, de la sagacitat escorcolladora d'En Quadrado, el qual en deixà l'afalagador judici en "Poetas mallorquines" que no podem resistir la temptació de traslladar. Veus-lo ací.

"L'obra de Francesc, filla de la dolor per la mort de la seva esposa, intitulada "Menyspreu del món" anticipa la versificació majestuosa i pura de León i Garcilaso, que agermana amb la simplicitat dels trovadors. Mai no s'enlairà elegia alguna amb tal tendresa i suavitat:

Ab manta de plors el cel se cubria.
 Y tota la terra mostrava gran dol,
 Mirant daquest mon del tot se partia
 La qui de virtuts granment resplandia
 Tristor senyalava la lluna y el sol.
 O trista jornada ¡o cruel partida!
 O perdua digna de plor y lament!
 Morir la qui era de tants bens complida
 Y de tantes gracias estava ennoblida
 Que lohar ni planyer nos pot dignament.

Però la pensa religiosa del poeta sobrepuja la seva dolor i saltant damunt la llosa, remembra el jorn de la immortalitat, el dia del càstic o de la joia tan cobejat pel qui pateix ací: les paraules del Jutge etern als dolents són dignes del Dant:

Per darvos lo sou vos crida y espera
 De plors y sospirs ab grans atambors;
 Los crits seran pifres, les flamas bandera,
 Fereu escuadrons de nova manera
 Ab molts arcabussos de cruels dolors.
 Dins lo foch ardent fereu ordenansa
 Ab gran desconcert tot temps caminant,
 Tindreu dura guerra ab tota ultransa,

De pau no tenint ja mes esperansa
 Los uns contra'ls altres granment batallant.
 Ni's cansaran mai los potents ministres,
 Ni poran morir los qui penaran,
 Rebran de continu encontres sinistres;
 Seran los jemechs clarins e ministres
 Qui en tal exercit tot temps sonaran...

Ni Rioja cantà millor lo va i fugisser de les vanitats mundanals:

¿Hon son las viandas granment esquisides
 En los convits bells tots plens de delit?
 Ahont las grans casas ornadas, fornidas,
 Y dor y datzur pintadas, guarnidas?
 Mirau com es tot vuy ja preterit!...

Francesc Olesa dedica l'obra al seu amic Benet Espanyol, també poeta, el qual, després d'encoratjar-lo a publicar-la i d'aconsolar-lo per la mort de l'esposa, dóna fi amb aquesta estrofa, que bé manifesta la dignitat del sacerdot:

Almoines responsos fere per aquella,
 Moltas oracions per ella dire,
 Y ab cremants ciris en vostra capella
 Ofertas i misas cantare per ella.
 Y sobre el sepulcre sovint absolve.

Veusací la musa verament cristiana."

Vicents Mut atribueix a Olesa l'erudita "Consignacio dels Censals de la Universidad" i G. Llabrés en "Poéticas Catalanes" inse-reix un tractadet intitulat "La Nova Art de Trobar" dictada l'any 1538 per adoctrinament dels fills Jaume i Rafel. El doctor Schadel, però, li havia pres avantatge en treure'l a llum en "Mélanges Chavenau" sota el títol de "Un Art poétique catalan du XVI siècle".

És de creure que la finalitat dessusdita no degué ésser l'única, més tost, la de posar a contribució el seu esforç per redreçar la literatura pel camí de la pristina grandesa. Almenys, ho deixa entreveure:

L art dona perfectio
 a la natural virtut...

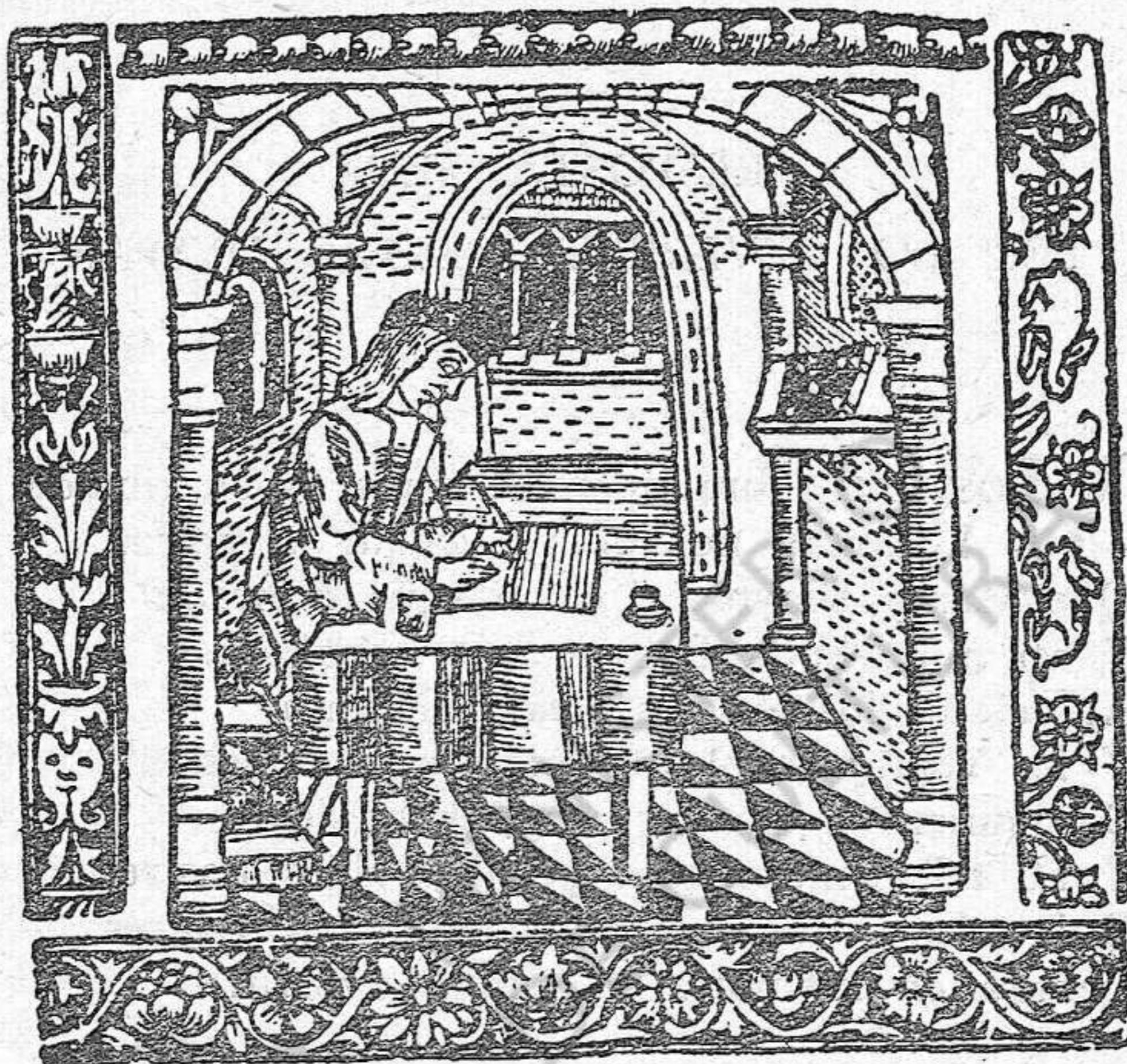
L art estava sepultada
en sepulcre lemosi.
Mas are desenterrada
y molt ben afayçonada
pera tot bon us y fi
la vos dona un mallorqui.

Així Olesa reprenia la tradició catalano-provençal dels meritíssims preceptistes entre els quals sobressurten Ramon Vidal de Besalú (s. XII) autor de "Dreita manera de trobar" que inspiraren al tolosà Molinier les famoses "Leys d amor" i a Joan de Castellnou (s. XIV) el "Compendi de la coneixensa dels vicis que poden esdevenir en los dictats del Gay Saber".

Finalment, clou l'obra del Cavaller Olesa el gravat, de traça rudimentària, representatiu del terrible judici.

Quant a la transcripció, cal notar que hem substituït la *f* i *u* per les equivalents *s* i *v*, quan així s'escriuen en l'ortografia moderna, i hem simplificat la doble *f*. Ultra això, ens hem permès posar discretament comes i punts allà on el sentit reclamava aquests signes. Hem deixat, però, intactes moltes contraccions de paraules, talment com estan a l'exemplar imprès.

ANTONI PONS

Co auto: dela obra al Reuerent
 mestre Benet Hispano Mestre en Arts
 y Doctor en Theologia.

A Vos qui vny sou/dels doctes la lima
 y en predicar / fecund eloquent
 A vos yo enuie / esta pobre rima
 Per esser limada / ab la fina lima
 De vostre doctrina / subtil y excellent!
 E recordant me / dela mor antiga
 y nostramistat / qui may finira
 De fo atreuit / sens alguna triga
 En demanarli / son parer me diga
 Si estobra mia / mostrar se pora.

f. m.

RESPOSTA FETA
PER LO REVERENT MESTRE HYSPANO

MOSTRAU lobra vostre : puys es be rimada,
Y donau ne copia : a qui la volra,
Que vostre senyora : qui visque honrada
Y ab molt bona fama : esta sepultada
Al cel ab los Angels : sen alegrara
Y les vostres cobles : seran unes mostres
De homens y dones : segons he legit,
Y ab tals sentencies : per les vides nostres
Qui volra entendre : los documents vostres
Tendra en memoria : lo mon avorrit!

—
Yo per la part mia : per fervos servicis
En totes mes hores : ne fare recorts
Que puys en sa vida : feu tants beneficis
Per lanima sua : fare sacrificis
Legint cade dia : lofici de morts.
Almoynes responsos : fare per aquella
Orations moltes : per ella dire
Y ab cremants siris : en vostre capella
Ofertes y misses : cantare per ella
Y sobrel sepulcre : sovint absolre.

PROLEC

Esfors y virtut divina
La mia tristor demana
Puys per di la pedra fina
De linage Santmertina
De nom Beatriu Joana.
Tench dolor tan estremada
Quels homens del mon espanta.
O sort mia desdixada!
Fortuna puys ma levada
La joya de valor tanta.

Vos, donchs, Musa trista mia,
Cantau destranya manera,
Componeu dolçarmonia
Y ab la vostre melodia
Feu que mon mal se modera.
Dexant apart poesies
Totes falses y enganoses
Entonau les penes mies
ab lo plant de Hieremies
Puys son grans y amargoses.

Seguiu la sacra scriptura
En vostre dir e sentencia
Qui es font clara y pura
Saciant la creatura
Del riu de vera sciencia.
Publicau, donchs, la grandesa
Duna tant noble senyora,
Del mon la poca firmesa,
Del Juy final la cruesa
Eternament duradora.

COMENSA LA OBRA DEL MENYSPREU

del mon en cobles. Feta per lo magnifich

Mossen Francesch de Olesa Cavaller.

Estant aquell molt trist per la mort

dela honestissima muller sua.

AB manta de plor : lo cel se cobria
 Y tota la terra : mostrava gran dol
 Mirant daquest mon : del tot se partia
 La qui de virtuts : granment resplandia,
 Tristor senyalava : la luna yl sol.
 O trista jornada : o cruel partida!
 O perdua digna : de plor y lament!
 Morir la qui era : de tants bens complida
 Y de tantes gracies : estavennoblida
 Que lohar ni planyer : nos pot dignament.

—
 Era clar espill : de tantexcellencia
 Que representava : tota santedat,
 Humil e benigne : plena de prudencia
 Disac imitant : la obediencia,
 Y dabram la fe : junt ab charitat.
 La mansuetut : tenint del psalmista
 Al qual dona Deu : tan alta lahor
 Quant dix que troba : a la sua vista
 Un hom agradable : un Rey cytharista
 A ell molt conforme : segons lo seu cor.

—
 La gran paciencia : de Job se mostrava
 En ella vivint : ab mal tan cruel,
 Car dolor extrema : fortment turmentava
 La persona sua : mas Deu lesforsa
 Puys trobada fou : serventa fahel.

Planyia dels homens : la tanta ruina,
Lo be del proysme : tostemp desigjant,
Era de justicia : balansa molt fina,
Dels pobres malalts : past y medicina
Ab perfetamor : aquells confortant.

—

Los bons tots la ploren : los mals se turmenten,
Perdent sos exemples : y sants documents,
Y dela fortuna : tots ells se lamenten
Y puys de tal be : la falta gran senten,
Estan tots quexosos : y molt descontents:
Sidonchs per los altres : es plantay plorada
Qui poc conexien : son dolç praticar
Y per ells tenguda : per la mes honrada,
Quant mes esser deu : per mi suspirada
Qui tant he gustat : lo seu conversar.

—

Per ço los qui stam : enla mortal vida
Posats entrels lassos : del princep dinfern
Mirem com la mort : yguament nos crida,
Ya bons ya mals : a tots nos convida
Per esser jugjats : devant Deu etern!
Hon fara lo jugje : molt recta justicia
La paga donant : a tots justament
Aon noy valra : favor damicicia
Ni dels donatius : liniqua cupdicia
Nil persuadir : del molt eloquent

—

Puys donchs som posats : en vall de miseria,
Com a peregrins : devem tots anar,
Despullats de vicis : vestits de lazzeria,
Perque no tengam : de peccar materia
Y molt mes laugers : pugam caminar!
Y puys tenim tots : tan gran fantasia
De voler cobrir : los nostres peccats
Los quals publicar : nigu may volria.
Pensar quade hu : molt sovint deuria
Quant al juy final : seran divulgats.

—

Temam donchs est juy : cruel yspantable
 Y del jugjador : la gran potestat,
 Qui lavors sera : fet inexorable,
 Als bons aparent : ab carafable,
 Y als damnats malignes : mostrantse yrat.
 O die spantos : o die terrible!
 O die molt gran : yamarg com la fel!
 Alegranals bons : yals mals tan horrible,
 Y tant doloros : que nos perceptible
 Daquell la furor : tant sera cruel.

—

Vendra per jugjarnos : y dar la sentencia
 Jesus, Deu y home : dangels circuit,
 Tenint ab lo Pare : unigual potencia,
 Yab l'Esperit sant : tots tres unessencia,
 Mas de carn humana : hornat y vestit!
 Ytotes les gents : del seu gran imperi,
 Justats devant ell : se congregaran,
 Mostrara les nafres : del fust limproperi,
 Redundant lavors : un tal vituperi,
 En gloria sua : y en honra molt gran.

—

Seran apartades : lavors les ovelles
 Del mig dels cabrons : com fa lo pastor
 Y a la dreta part : posades aquelles,
 Apres de tan altes : y tals maravelles
 Ab veu divinal : dira lo senyor.
 Veniu beneits : del meu etern Pare,
 Puys traballs y penes : enlo mon sentis,
 Posseyu lo regne : preneu lo desdare,
 Car, puys meu servit : es just queus empare
 Yus done per premi : letern paradis.

—

Donat meu a beure : quant yo sedegjava,
 Haveu me vestit : essent despullat,
 Haveu me pascut : quant yo famegjava,
 Haveu macollit : quant peregrinava,
 Yessent enlo carser : heuma consolat.

Puys obrat haveu : obres de clemencia,
Vuy sereu per mi : tots galardonats,
Sils traballs prengues : ab gran paciencia,
Vuy rebreu la paga : de tantexcellencia
Que tots nastareu : granment admirats.

—

Respondran los justs : humils e benignes,
Ab la caralegra : yab gest mansuet,
Dient: nostres obres : senyor, no son dignes,
Que vos nos doneu : premis tan insignes,
Per tan poch serveys : vivint queus hem fet.
Ni pensar podem : ni tenim memoria
Queus hajam may vist : al mon conversar,
Mas, vos, etern princep : y gran rey de gloria,
Vostre gran clemencia : voleu fer notoria,
Donant nos del cel : goig tant singular.

—

Voltar sa apres : ab la fas yrada
Als damnats dient : traydors, malaits,
Puys may charitat : haveu abraçada
La misericordia : tenint oblidada,
Anau al infern : hon sereu punits.
Puys peccats e vicis : obras enla vida,
James no curant : aquells corregir,
Anau ala pena : cruel, infinida,
Seguiu Lucifer : capita quius crida,
Puys volgues aquell : vivint, obeir.

—

Per darvos lo sou : vos crida yspera,
De plors y sospirs : ab grans atambors;
Los crits seran pifres : les flames bandera,
Fareu esquadrons : de nova manera,
Ab molts arcabussos : de cruels dolors.
Dins lo foc ardent : fareu ordenansa,
Ab gran desconsert : tostemp caminant,
Tindreu dura guerra : a tota ultransa,
De pau no tenint : james esperansa
Los uns contrals altres : greument batallant.

—

Quascuura la paga : segons la grandesa
 Dels peccats enormes : haura perpetrat,
 Esfors noy valra : ni molta destresa,
 Pera defensarse : de tanta cruesa,
 Car de gentiniqua : sera turmentat.
 Nis cansaran may : los potents ministres,
 Ni poran morir : los qui penaran.
 Rebran de continuu : encontres sinistres,
 Seran los gemechs : clarins e ministres
 Qui en tal exercit : tostemps sonaran.

—

Anau donchs ingrats : y sens conexansa
 De tants beneficis : queus havia fet
 Puy may me valgues : nous vull fer valensa
 Nius vull esser ara : escut ni defensa
 Ni tendra remey : james vostre fet.
 Haura de vosaltres : molt sobrada cura
 Aquell que servis : vivint en lo mon,
 Aquell qui als seus : apres los procura
 Traballs y fadigues : fam, set y fretura
 Y tots ab tal modo : remunerats son.

—

Miraume les nafres : vuy com resplandexen
 Les quals may volgues : vivint contemplar,
 Mirau los assots : quant bells aparexen,
 Mirau vuy la creu : quels bons tots conexen
 No volteu la cara : que bes de mirar.
 La greu passio : que per tots he presa,
 Escarns y ferides : res nous ha valgut,
 Vivint puy dexas : limmensa bonesa,
 Menyspreant los homens : posats en pobresa,
 Contrami usant : de ingratitude.

—

Puy fos tant cruels : e impiadosos,
 Tractant los meus pobres : inhumanament,
 Nous vull yo mirar : ab ulls piadosos,
 Ans per a tostemps : vos tendre exosos
 Ni may hoyre : lo vostre lament.

Ypuys en vosaltres : ells may han trobada
Charitat alguna : ni acte damor,
Tota pietat : vos sera negada,
Viureu duna vida : molt trista y penada,
Pobres lazerats : yab molta dolor.

—
Los quals testimonis : dexar be volria,
Que no lacusassen : rigorosament,
Y temps demanant : almenys de undia,
Per fer penitencia : ab ninguna via,
Haura temps dun hora : ni un sol moment.
Ans totes diran : puys per tu som fetes,
Fins jugjada sies : nunquet dexarem,
Ab pler te valriem : si fossem perfetes,
Puys som empero : flaques, imperfetes,
En tal cas socorrer : james te porem.

—
Axi sen va lanima : trista, desolada,
Ytota confusa : del trist peccador,
Plena de peccats : y molt carregada,
Y al juy divinal : es prest presentada,
Tenint gran espant : y molta terror!
Mas lanima santa : ab gran goig camina,
Y pren la volada : fins alt, en lo cel,
Puys ha treballat : per lonor divina,
Contrals peccats fent : tostemps contramina,
Ab molt santes obres : damor y gran zel.

—
E quant la sentencia : sera promulgada
De quascu la vida : haver de finir,
Los prechs noy valran : per ser porrogada,
Ans ab certitut : aquella jornada,
Infalliblement : haurem de morir!
Perque preparats : tots estar deuriem,
Per ço quens trob Deu : en bon estament,
Y dalt en lo cel : collocats seriem,
Après dels traballs : hon descansariem,
Vivint molt alegres : perpetuament.

Elegiu donchs ara : ans de tal partida,
 Daquestes dos coses ; qual mes desigjau;
 O haver la gloria : del cel infinida,
 O dins en linfern : que sia punida
 La anima vostre : la qual tant amau.
 E si nous espanten : les terribles penes,
 Queternalment passen : los trists de damnats
 Qui posats estan : del foc dins les menes
 Ligats cruelment : ab grosses cadenes,
 Mogeus lo desig : del goig dels salvats.

E qui no pora : del mon apartarse
 Ni aquell james : del tot menysprear,
 Almenys ab virtuts : vullexercitarse,
 Deles pompes vanes : del mon poch curarse,
 Y ab summa justicia : en tot ben obrar!
 E quiura peccat : en adolescencia,
 Venint a vellesa : vulles convertir,
 Del temps ha perdut : fent se consciencia,
 Y prest esmenantse : ab la penitencia,
 Pora sos delictes : purgar y delir.

Los mals quascun die : del mon vehem crexer,
 Y los bens daquell : passar com lo vent,
 Les coses visibles : siu volem conixer,
 Son com una hombra : que prest desperexer
 Sovint la vehem : molt subitament.
 Sil mon vos engana : vullau avorrirlo,
 Y puys ell vos falta : dexar lo deveu,
 Puys veyts ja declina : no deveu seguirlo,
 Mas daquiavant : en gran oy tenirlo,
 Car lamor terrena : contradiu a Deu.

Lapatrieterna : deu ser desigjada,
 Lo goig de la qual : may preterira,
 E posseynt la : nons sera levada,
 Ans eternalment : tindrem tal posada,
 Hon james algu : morir noy pora.

Alli fruyrem : ab summa leticia
De Deu eternal : ab goig infinit,
Alli noy haura : anuig ne tristicia,
Niguna discordia : ne inimicicia,
Ans tot sera goig : tot sera delit.

—

Si donch esta vida : amam miserable,
Quins dona fadiga : sens alguna repos,
Amar devem mes : lo goig inefable,
Y lo plor tan gran : e inenarrable,
Quhapreparat Deu : a sos servidors.
Alcansarem donchs : ab fe yesperansa,
Tal goig quins fara : als Angels semblans,
Ab tal pulcritut : que ull nou alcansa,
Y ab tals delits : de tanta puxansa,
Quentendre nos poden : per esser tan grans.

—

Sera com lo sol : la anima santa,
Ab molta bellesa : y gran resplendor,
Sera ennoblida : de gloria tanta,
Segons la esglesia : apertament canta,
Que nos pot pensar : res altre major.
Qualsevol miseria : sera apartada,
Daquella gran sala : del rey eternal,
Niguna legesa : hi pot ser trobada,
Car tota sta plena : y molt arreada,
De perles y joyes : y goig divinal.

—

Allí lo diable : no pora tentarnos,
Ni tindrem poder : james de peccar,
Lo fret ni calor : no pora danyarnos,
Ni res de tristicia : james anugjarnos,
Ni treball algu : porem ja passar.
Ab los Angels sants : tindrem companyia,
Conversant ab ells : perpetuament,
Sera tal jornada : de moltalegria,
Quant posseym : la gran senyoria
Del regne del cel : ab goig permanent.

—

Loch nos pot trobar : de tanta ballesa,
 Ni res tant placent : ni tant copios,
 Nis considerable : daquell la noblesa,
 Per ques fabricat : ab tal gentilesa,
 Que nos pot pensar : res mes delitos.
 Alli nos veura : la cara spantosa
 Del boxi cruel : traydor reprovat,
 Nidaquell tembrem : la ma sangonosa
 Qui de matar animes : esta desigjosa
 Per quant hi haura : gran seguretats!

Mirau quina gloria : mirau qual folgansa,
 Mirau que perdrem : per tant breus delits,
 Volent assi viure : atota ultransa
 James no dexant : liniqua usansa,
 De tots jorns cometre : peccats infinits!
 Donchs ara vivint : devem corregirnos,
 Puys que tenim temps : ystan nostra ma,
 Ara promptament : devem penedirnos,
 Y de mal en be : del tot convertirnos,
 Qui faral contrari : burlat restara.

Perque tots deuriem : ab molta constancia,
 Tot lo daquest mon : granment avorrir,
 Y tenir tostemps : gran cura y ancia
 De lanima nostre : yab perseverancia,
 De Deu los preceptes : servir y cumplir!
 Car si be miram : com es transitori
 Qualsevol delit : quel mon nos promet,
 Clarament sera : a tots molt notori,
 Que deuria star : en son oratori
 Quade hu plorant : tancat y retret.

Menysprehem tots donchs : les pompes mundanes,
 De virtut les obres : tostemps abrassem,
 Del tot oblidant : les coses profanes,
 Les gales y festes : y honres humanes,
 Y a Jesu christ : tot sol desigjem.

Ell nos dara forsa : virtut y potencia,
Quel mon y la carn : porem subjugar,
A ell invoquem : qui per sa clemencia
Nos dara virtut : de verabstinencia,
Ab que linimich : porem debellar.

✧ Deuriem donchs viure : tots de tal manera,
Com ja fos la hora : del nostre transpas,
Que sin aquell punt : fer be quascu spera
Molt sovint se veu : quen lora derrera
Lo be es dubtos : ques fa en tal cas!
Donchs lanima sia : de virtuts ornada,
Dexem los peccats : abans de morir,
Car lo ben obrar : a Deu mes agrada,
Quant la voluntat : en res nos forsada,
Y liberament : nos veu penedir.

Tengam de continuu : en nostre memoria,
Los traballs y penes : de nostres passats,
Mirem los sepulcres : dels richs y sa gloria,
Y les grans banderes : senyals de victoria,
Après de tants plers : hon son arribats!
Mirem del gran Cesar : los fets valerosos,
Quil mon ab batalles : ha tot subiugat,
Mirem Dannibal : los actes famosos,
Y dels Scipions : los fets gloriosos,
Esser ja no res : vuy tot lo passat.

Ahon son les honres : que han alcansades,
Y los tants triumphos : de gloria gran,
Hon les pedres fines : en or engastades,
Y les riques robes : de perles brodades?
Mirau vuy que son : mirau hon estan.
Hon son les viandes : granment exquisides,
En los convits bells : tots plens de delit,
Ahon les grans cases : hornades, fornides,
Ydor y datzur : pintades, guarnides,
Mirau com es tot : vuy ja preterit.

Los quals si poguessen : parlar vuy en dia,
 Molt clar nos dirien : ab gran certitut,
 Per res daquest mon : esser gran follia,
 Voler treballar : ans millor seria
 Dell no tenir cura : ne sollicitut.
 Que si dels delits : volem fer la resta,
 Per esser tan breus : tot sera no res,
 Yes cosa notoria : y molt manifesta,
 Que totempes se paga : apres dela festa,
 Ab doblat anuig : lo pler quhavem pres!

—

Axi son estats : aquells com vosaltres,
 Posats en la mar : dels plers y delits,
 Y axi tornarem : promptament nosaltres,
 En terra posats : com los passats altres,
 Tots apres en pols : serem convertits.
 Cuytar donchs devem : prest a fer esmena,
 Deles culpes nostres : a Deu eternal,
 Y totempes tement : de infern la pena,
 Fent ab charitat : lo que Deu ordena,
 Serem liberats : del foch infernal.

—

Ni desestimem : la gracia tanta,
 Que Deu piados : per sa mercens fa,
 Qui tant nos espera : y james ananta
 Lo nostre proces : ni del crim sespanta,
 Y per gran que sia : lons perdonara.
 Mes tant quant aquell : vehem quens comporta,
 Tant nos punira : molt mes cruelment,
 Donchs sidell metex : quascu saconorta,
 Y ab delits del mon : totempes se deporta,
 Esser deu punit : molt debitament.

—

E si per ventura : pensau que no sia
 Prest del mon la fi : ans hage durar,
 Mirau que sovint : quant mes lome fia
 Viuren aquest mon : ydell mes confia,
 Sovint lo vehem : daquell apartar.

Yaxi descuydat : del cors se separa,
La anima sua : ab molta dolor,
Per ço com ell veu : los plers desempara,
Y ha de dexar : la cosa tant cara,
Qui lavors li causa : extrema tristor.

—

Aquell empero : merce gran alcança,
Qui la mort preveu : ysta preparat,
Y per tal jornada : molts merits avansa,
Yls vicis de si : expellex y lansa,
Per que sia just : tal die trobat.
Car molt poch valra : tenir grans riqueses,
Ystar despullat : dobres de virtut,
Nos faralli cas : deles grans empreses,
Ni deles victories : que quiscu hateses,
Mas sera honrat : quil mon ha vensut.

—

Donch esta diada : sia prevenguda,
Per que quant vindra : nons do gran espant,
Puys tots desigjam : mort regoneguda,
Y de nostre cor : la por remoguda,
Lo morir lavors : nons pesara tant.
Car si pensam be : questam entrells lassos
De nostrinimich : tan estucios,
Deuriem fugir : ab molt cuytats passos,
Dels engans daquell : y grans embarassos,
Y estar quade hu : tostemp recelos.

—

Vasen tribulada : y molt afligida
Quant lanima nostre : dest mon se pertex,
Tement no li sia : la peninjungida,
Segons los tants crims : comes ensa vida,
Car totes ses culpes : clarament conex.
Y axi acusada : de les sues obres,
Perverses y males : que comeses ha,
Cuberta de dol : sens los canalobres,
De fey charitat : ab vestes molt pobres,
Devant letern juge : tremolant esta.

—

Les flames enceses : en nit tant escura,
Per aconsolarvos : claror nous daran,
Mas perque tengau : la pena mes dura,
Contemplant de tots : la gran amargura,
Noticia clara : alli causaran.
Veureu les persones : que haureu amades,
Y ab quius delitas : en lo mon vivint,
Rigorosament : esser turmentades,
De hon vostres penes : seran aumentades,
Los gemegs y plors : daquelles sentint,

—
Los vots divinals : del tot fets palesos,
Y manifestat : de Deu lo voler,
Seran tots los justs : per los Angels presos,
Y dins enlo cel : molt promptament mesos,
Cantant novells hymnes : de goig y gran pler!
Los mals envejosos : voltaran la vista,
No podent mirar : lo be dels salvats,
Sera tal diada : plorosa y trista,
Vehent fer aquells : dels cels la conquista,
Y al foc del infern : ells esser lansats.

—
Plorem donchs plorem : vestits de salici,
Les ofenses fetes : a Deu infinit,
Ans que no vengam : en aquell judici,
Quant lo peccador : per son malifici,
En linfern sera : cruelment punit.
Dexem los mals habits : qui ligats nos tenen,
Vistam nos la roba : de vera virtut,
Dexem los del tot : puys Deu tant offenen,
Y les virtuts sols : amem quins mantenen,
Yns fan arribar : al port de salut.

—
Tot es vanitat : tot es gran follia,
Quant en aquest mon : se pot alcansar,
Car del ver cami : granment se desvia,
Lo qui seguir vol : la mundana via,
Ya leterna patria : may pot arribar.

De Jesus les obres : y santes pegiades,
Son veres monjoyes : del cami reyal,
Per hon caminant : son refocillades,
Les persones justes : y prest aportades
Infalliblement : al goig eternal.

—
Dexem la Superbia : dexem la Malicia,
La humilitat : tostemps abrassem,
Tengam ab la Gola : tots inimicicia,
Y del cor lansant : del tot la Cupdicia,
Nostre capita : lavors seguirem.
La triste Paresa : no deu aturarnos,
Que tots nol degam : promptament seguir,
Ni nostra lascivia : deuria torbarnos
Ni menys la Enveja : del tot obsegarnos
Que tan gran senyor : dexem de servir.

—
Si traballs tenim : y vida penada,
Yl mon vehem ple : dangans y maldats,
Y tota virtut : daquell bandegjada,
La nau de la fe : anar trantollada,
Pensem que prove : de nostres peccats.
Tengam tots bon animo : tengam fortaleza,
Ab que tals encontres : revenser pugam,
Y en fer nostre part : noy posem paresa,
Car no falta may : limmensa bonesa,
Si nostresperansa : enella posam.

—
Ni deu aterrarnos : liniqua fortuna,
Si contra nosaltres : la veym pelear,
Que quant la desdicha : a molts es comuna,
E non es exempta : persona alguna,
Tal pena mes facil : es de comportar.
Pensem quel treball : daquest mon poc dura,
Yesser nos ha : asso gran conort,
Tengam a memoria : quetota tristura,
Y qualsevol mal : usant de cordura,
Se muda sovint : en pler y deport.

Mirem los Romans : quil mon subiugaren,
Usant de constancia : y gran fermetat,
Y sovint romputs : james desmayaren,
Ans tostemps refentse : aquells alcansaren,
Vera monarchia : de gran magestat.
Usem donchs tostemps : desfors ab prudencia,
La fortunadversa : tots desestimant,
Als grans infortunis : fent resistencia,
Armats del arnes : dela paciencia,
Si viure volem : apres triumphant.

Finalment pensem : que tot breument passa,
Y qualsevol pler : molt prest preterex,
Mirem lalegria : del mon ser escassa,
Y alcansarne menys : lo qui mes la cassa,
Y tot goig en plor : prest se convertex!
De nostres tants mals : sera medicina,
Qui perfetament : a tots curara,
Seguir de Jesus : la vera doctrina,
Y sempre zelant : la honra divina,
La glorieterna : Deu nos donara.

FI

Cestampada en la ciutat de Mallorca:
per Ferrando de Cansoles.
Fon acabat a doze dies
dl mes de Octubre!
Any de! AD. D.
X X X X.

ment

pisaydon

iii

De com al rinoceró no li cau bé la pell

(CONTE PER INFANTS)

DE RUDYARD KIPLING

UNA vegada, a una illa inhabitada del Mar Roig, vivia un *parsi* que duia un capell sobre el qual els raigs del sol se reflectien amb un esclat més que oriental. Aquest *parsi* vivia a la vora del Mar Roig i no tenia res més que el seu capell, un ganivet i un fornec per cuinar, precisament d'aquella classe que vosaltres no heu de tocar mai.

Un dia va prendre farina, aigua, panses, prunes, sucre, i se va fer una coca que tenia dos pams d'ample i tres de gruixa. Era un menjar superior (això és Màgia). La va posar sobre el fornec—perquè ell sí que tenia permís de cuinar en aquest fornec—i la va coure, i coure, i coure fins que tota va ésser d'un color de castanya i feia una oloreta d'allò més agradosa. Però justament quan se l'anava a menjar, sortí de l'interior inhabitat de l'illa i davallà a la platja un rinoceró amb una banya damunt el nas, dos ulls porquins i manca de bones maneres.

En aquell temps, la pell li esqueia al rinoceró; li venia ajustada i no li feia bosses; pareixia com un rinoceró d'una "Arca de Noé", però naturalment molt més gros. Això sí, no tenia aleshores bones maneres, com no en té ara, ni en tindrà mai. Va dir *nyau* i el *parsi* deixà la coca i va pujar a una palmera sense res més que el seu capell, sobre el qual els raigs del sol se reflectien amb un esclat més que oriental. El rinoceró va trabucar el fornec amb el nas i la coca rodolà sobre l'arena; el rinoceró li va ficar la banya i se la menjà; després se'n va anar, remenant la cua, a l'interior inhabitat prop de les illes de Mazanderan, Socotra i el cap de l'Equinocci major.

Llavors, el *parsi* va davallar de la palmera, agafà el fornec,

se'l posà sobre els genolls i va dir aquest vers, que, com que no l'heu sentit mai, us el diré:

Aquell que es menja una coca
per a un parsi destinada
jell no sap el que li toca!

I aquest vers volia dir molt més del que vosaltres pensau.

Perquè, cinc setmanes després, va arribar una ona de calor al Mar Roig i tothom se va treure els vestits. El parsi se va llevar el capell; però el rinoceró se va llevar la pell i se la va posar damunt les espatlles quan baixà a la platja per prendre un bany. En aquell temps la pell anava cordada amb tres botons i era justa com un impermeable. El rinoceró no va dir res de la coca del parsi perquè se l'havia menjada tota i, a més, no ha tengut mai bones maneres, ni en tindrà ja mai. Se va ficar dins l'aigua remenant el cos i treient bombolles pel nas; la pell la deixà a la platja.

Aleshores vengué el parsi i va veure la pell i un somriure li va córrer dues vegades per la cara. Després ballà tres vegades a l'entorn de la pell i es va fregar les mans.

Se'n va anar al seu camp i omplí el capell amb miques de coca, perquè el parsi mai no menjava més que coca, ni granava mai el seu camp. Va agafar la pell, i fregà la pell, i embolicà la pell i omplí la pell amb les miques de coca que ja estaven seques i feien pessigolles i hi va posar també quelques panses velles i rostides. Després va pujar sobre la palmera tot esperant que el rinoceró sortís de l'aigua i es posàs la pell.

Així ho féu el rinoceró. Se la posà, ben cordada amb els tres botons, i les miques li començaren a fer pessigolles igual com ho fan en el llit. Llavors es volgué gratar, però fou pitjor; es va ajeure i donà voltes i va rodolar i tornà a rodolar. Però de cada vegada tenia més pessigolles. S'aixecà i començà a refregar-se i gratar-se contra la palmera i fregà, i fregà, i fregà. Tan fort va fregar i tant va fregar-se que la pell li va fer una gran bossa a les espatlles i un altra bossa davall i de tant de fregar se'n va arrabassar els botons i a les cames li va sortir un altra bossa. Se li va tornar el geni molt dolent, però les miques varen quedar igual i li feien les mateixes pessigolles.

Va anar-se'n a casa seva fet un dimoni i pensant sols en gratar-se i és des d'aquell dia que el rinoceró té la pell que li fa bosses

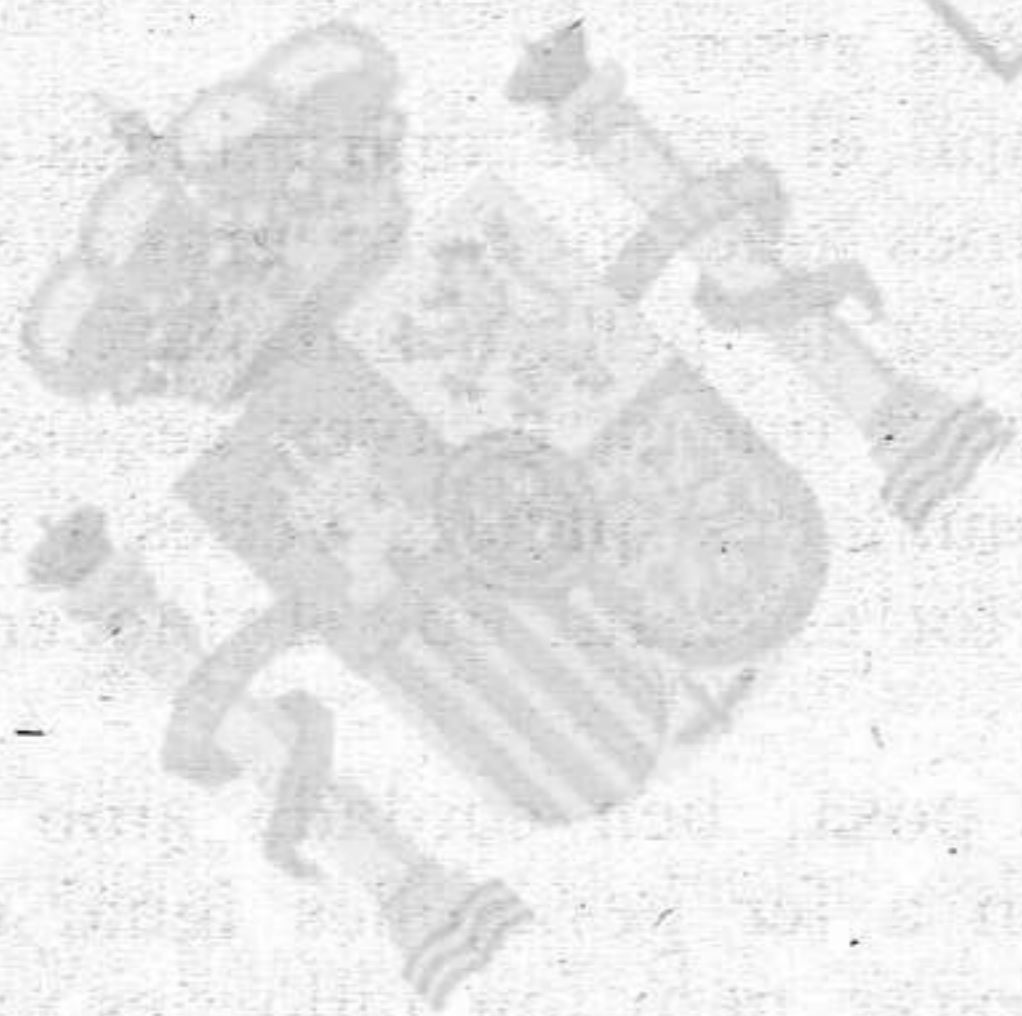
i un geni tan endemoniat; tot és degut a les miques que duu davall de la pell.

El parsi davallà de la palmera fent voleiar el capell sobre el qual els raigs del sol se reflectien amb un esclat més que oriental, agafà el fornet i se'n va anar a Orotavo, Amygdala, les prades d'Anatarivo i els pantans de Sonaput.

Aquesta illa solitària
no és molt llunyana d'ací,
que és a la mar de l'Aràbia
vora el cap de Gardafuí,

però la calò hi sofoca;
així no anirem tu i jo
a veure el rinoceró,
ni el parsi amb la seva coca

JOAQUIM VERDAGUER, TRAD.

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

CRÒNICA

EXCURSIÓ A EIVISSA.—En el vapor correu del divendres, dia 14 d'agost, varen sortir cap a l'illa d'Eivissa un grup de membres i amics de l'“Associació per la Cultura de Mallorca” que, com havia estat promès, desitjaven tornar la visita als representants de l'illa germana que vengueren a Mallorca amb motiu de l'Assemblea per la discussió i aprovació de l'Estatut Autonòmic.

Formaven l'expedició les següents senyores i senyors: Emili Darder, Miquela Rovira de Darder, Elvir Sans, Estanislau Pellicer, Francesc de S. Aguiló, Antònia Ferrer d'Aguiló, Jaume Busquets, Guillem Roca Waring, Jaume Lluís Pou, Dolors Ripoll de Pou, Joan Barceló, Gaspar Rullan, Josep Costa (Picarol), Macià Mut, Francesc Villalonga, Dionís Pastor, Josep Zaforteza, Ignasi Fuster, Maria Navarro, Josep Forteza-Rey, Josep Cortès, Pepeta Ferran, Nicolau Forteza-Rey, Andreu Miró, i Bartomeu Darder Hevia.

A l'arribada foren rebuts pel Batle d'Eivissa Sr. Ferrer i els regidors Srs. Puget, Albert i Perelló, el secretari de l'Ajuntament de St. Josep, Sr. Ribas; el de Sta. Eulàlia Sr. Tur; i els Srs. Verdera Ferrer, Medina, Gadea, Jordi Juan, Tarrés, Ferrer i Narcís Puget.

Davant de la insuficiència de cabuda dels hotels, els Srs. Puget i Guasp oferiren estatge en les seves respectives cases, on trobaren el més cordial acolliment alguns dels nostres companys.

La nit de l'arribada els excursionistes visitaren l'Orfeó Eivissenc, el qual es trobava assajant i cantà algunes composicions en obsequi dels visitants amb un estil altament remarcable que fa esperar que dita massa coral, composta d'uns 150 executants, obtengui grans i merescudíssims èxits,

El President de l'Orfeó i conegut pintor En Narcís Puget feu un concís parlament, al qual correspongué amb escaients paraules En Francesc Villalonga. Seguidament parlà En Francesc de S. Aguiló, el qual enaltí l'obra cultural i la significació patriòtica de l'Orfeó; el convidà a que deixàs sentir els seus cants a Mallorca que el rebria amb els braços oberts i aconsellà a les bellíssimes orfeonistes que es presentassin davant el nostre públic vestides amb el seu típic i vistós trajo regional. De les conversacions tengués amb els dirigents d'aquesta notable massa coral en treim la seguretat que la seva venguda tindrà lloc la pròxima temporada.

A altes hores de la nit i sota l'experta direcció de l'amic “Picarol” s'efectuà una visita al pintoresc barri de la Penya que deixà una fonda impressió a tots els excursionistes.

El dissabte dia 15 es recorregué la vila i es tengué ocasió d'admirar bon nombre de pageses eivissenques amb els seus característics vestits i riques joies. Més tard, es visitaren les murades, la vila de dalt i el molt interessant Museu que guarda una de les colleccions fenícies més importants del món. A les 11 i mitja s'anà a Ses Salines acompanyats del Sr. Escandell, delegat de la "Salinera Española" a Eivissa. Els expedicionaris poderen fer-se càrrec del treball i importància de l'explotació, on foren obsequiats amb un lunch pel dit Delegat. Durant aquesta visita es reuní amb els excursionistes el Sr. Carles Roman qui es trobava en un yacht ancorat a la badia.

A la tarda del mateix dia es féu la visita a l'entitat cultural "Ebusus", on foren amablement rebuts i obsequiats pels membres de la Junta Directiva. A les 4 es sortí de la vila en autos per anar a veure, a l'ermita de Jesús, el retaule gòtic flamenc del començament del segle XV que s'hi guarda. Es continuà l'excursió, dirigint-se a Sta. Eulàlia on foren rebuts per la Corporació Municipal en ple. Després d'un breu passeig pels voltants del poble, des d'on es contemplà el bell panorama de la desembocadura del riu, tengué lloc una recepció a les Cases de la Vila i fou ofert als mallorquins un refresc servit per dues gentils fadrines vestides a l'antiga. Unes simpàtiques senyoretetes oferiren rams de flors a les dames i atletes que formaven part de l'excursió. Parlaren en nom d'aquestes D.ª Dolors Ripoll de Pou; en nom del poble, el seu Batle, Sr. Joan Tur; i en nom de l'"Asociació", el seu President Sr. Darder, tots ells refermant els llaços de germanor entre mallorquins i eivissencs.

L'endemà diumenge a les 10 del matí, tengué lloc al Teatre Serra el míting de propaganda de l'Estatut Autonòmic, sota la Presidència del Batle d'Eivissa, Sr. Joan Ferrer Hernández.

Compartiren amb ell la taula presidencial els Srs. Francesc Villalonga; Emili Darder; Batle de St. Josep, Joan Serra; Batle de St. Antoni, Sr. Vicents Costa; Jaume Ll. Pou; Guillem Roca Waring; Elvir Sans; Cèsar Puget i Francesc de S. Aguiló qui actuava de secretari.

Per manca d'espai no podem resumir els parlaments fets, però consignarem que després d'obert l'acte pel Batle d'Eivissa parlaren N'Emili Darder per l'"Asociació per la Cultura de Mallorca" el parlament del qual versà sobre la gènesi del Projecte d'Estatut, i regracià també efusivament les atencions rebudes dels germans eivissencs; el Batle de St. Antoni el qual dirigí una salutació als mallorquins; En Guillem Roca Waring, Cèsar Puget i Jaume Lluís Pou tractaren des de diferents punts de vista l'aspecte econòmic de l'Estatut; N'Elvir Sans, el qual parlà del règim autonòmic en quant fa referència al seu caire d'ideal lliberador dels pobles; convidat per la Presidència, dirigí la paraula l'antic federal Sr. Torres Guasch qui, dirigint-se als mallorquins, els assegurà que Eivissa vol viure la seva vida autonòmica al costat de la germana Mallorca; En Francesc Villalonga fa vots perquè les Balears s'esforcin per alliberar-se de l'esclavitud de l'unitarisme; i tancà els parlaments En Francesc de S. Aguiló qui proposà de fer, eivissencs i mallorquins, un viatge a Menorca per tal de tractar d'aconseguir la cooperació de l'illa germana en la consecució de l'autonomia balear. Proposa també adreçar telegrams al President de la Diputació i als Batles de Palma i de Mahó, el text dels quals fou aprovat per aclamació. L'acte es va acabar en mig de gran entusiasme i amb visques a Mallorca, Eivissa, Menorca, a la República Espanyola i a l'Autonomia!

A la sortida del míting varen visitar la Caixa de Pensions per a la Veïlla i d'Estalvis, on els fou mostrat la Sala de Cultura Agrícola, la Biblioteca, el Museu d'Etnografia local, i el Dispensari, tot magníficament instal·lat.

Al capvespre i guiats per En Josep Costa, es va visitar la necròpolis fenícia del Puig dels Molins, i s'entrà a alguns hipogeus.

A les 4 se sortí en autos cap a St. Antoni, on els excursionistes varen ésser rebuts per les autoritats del poble. Varen anar fins al farell i recorregueren el poble; la bellesa del meravellós Portus Magnus causà una excellent impressió en l'ànim dels visitants.

Degut a l'amabilitat de la germana del Batle i qualques amigues seves, les senyores i senyorettes del grup excursionista tengueren ocasió de vestir amb tota propietat el vestit de pagesa eivissenca. Els fotògrafs ho aprofitaren per fer bon nombre de retrats i pel·lícules. A continuació foren obsequiats amb un lunch per l'Ajuntament, després del qual parlaren el Sr. Darder, el Batle de St. Antoni, la Srta. Ferran i el Sr. Elvir Sans.

Retornats a Eivissa, es traslladaren a les Cases Consistorials, on reberen noves atencions de la Corporació Municipal. El Batle d'Eivissa brindà per la fraternitat de les dues illes i a continuació feren ús de la paraula els Srs. Darder, Villalonga, Sra. Ripoll de Pou, Forteza-Rey (J.) en nom de la "Joventut Escolar", Aguiló, Albert, Torres i Sans, tots ells agraint la cordialitat de la rebuda.

Una representació dels excursionistes anà a saludar el conegut historiador i folklorista, Sr. Isidor Macabich, el qual havia tengut l'atenció de fer publicar al "Diario de Ibiza", en honor nostre, un recull de cançons eivissenques precedides d'un cordial comentari. Tant aquest diari, com "La Voz de Ibiza" i altres publicacions insertaren una efusiva benvenguda als mallorquins i donaren compte amb tot detall dels actes realitzats.

Al final del sopar de comiat, el Batle tenguè la gentilesa de fer destacar unes botelles de xampany i pronunciaren cordials parlaments el dit Batle i els Srs. Pou i Puget (C.).

A mitja nit es prengué el vapor de tornada i es creuaren, des del moll al vaixell, visques entusiastes i frases de profund agraiment.

Els excursionistes retornaren d'Eivissa encantats de l'illa i de les constants atencions rebudes. Feim aquí constar la nostra més gran reconeixença a tots els elements significats de la població, al cap dels quals figurà el Batle, Sr. Ferrer Hernández, qui junt amb altres no deixà un moment els expedicionaris i compartiren amb ells la taula durant tota l'estada a Eivissa. Igualment hem de fer constar que totes les excursions es realitzaren en autos cedits per personalitats de l'illa germana.

L'"Associació per la Cultura de Mallorca" en la primera reunió de la seva Junta Directiva ha acordat adreçar al Batle d'Eivissa el següent telegrama: "Reunida Junta Associació Cultura Mallorca acordat aclamació regraciar-vos atencions rebudes nostres representants fent vots perquè col·laboració ambdues illes sia fecunda".

COMUNICACIONS REBUDES.—Una carta del President i del Secretari de la Societat Recreativo-Cultural "Es Cantó", de Petra, amb la qual se'ns fa present la seva adhesió més entusiasta envers l'Avantprojecte d'Estatut de les Balears.

Una altra del consoci i Diputat a Corts, Antoni M.ª Sbert, per la que ens reitera la seva adhesió "a la tasca que per la cultura de la gent de ca-nostre estau realitzant" i palesa el seu desig d'una "Mallorca amb les altres illes germanes independents, però voldria també que es digués ben clar i ben alt, que es proclamés la germanor amb Catalunya, ja que aquesta no és la mateixa germanor que qualsevol altra amb els pobles de la resta d'Espanya".

Una altra del consoci Joan Salom per la que ens felicita per l'encert de l'Avantprojecte d'Estatut.

Altres del Secretari de l'“Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana”; del Sr. Marquès Arbona, de Sóller.

Unes targes de la senyora Lluïsa Denis, Vda. de Russinyol, en agraïment pel nostre condol.

Una comunicació del President de la Diputació provincial per la que se'ns invita a designar dos Representants autoritzats per assistir a l'Assemblea d'Ajuntaments i entitats per procedir a la discussió i aprovació de l'Estatut. Foren nomenats per representar-nos a la dita Assemblea els consocis Antoni Parietti i Coll i Josep Rosselló i Ordinas.

COMUNICACIONS TRAMESES.—Un ofici a cada un dels Diputats per Balears, als mallorquins diputats per Catalunya i al Sr. Companys, cap de la minoria catalana, en demanda d'aplicar el seu esforç a evitar que s'aprovi l'article 8, del títol 1er del Projecte de Constitució espanyola, el qual prohibeix la Federació de regions autònomes, per quant no voldríem que es destruís la possibilitat de reconstrucció en el futur de la Catalunya integral.

HOMENATGE.—L'“Associació” s'adherí als actes d'homenatge als Senyors Pere Oliver i Domenge i Pere A. Reus que organitzà la nostra Delegada de Felanitx amb motiu d'haver estat elegits aquests dos amics i consocis Batle i Jutge, respectivament, de la Ciutat de Felanitx.

CONSULTES LINGÜÍSTIQUES.—Enterada la Junta Directiva de l'article “El Bilingüisme a les Balears” aparegut a “El Magisterio Balear”, signat per Josep Rosselló Ordinas des d'on proposa a l'“Associació per la Cultura de Mallorca” la creació d'una Comissió tècnica o lingüística formada per persones coneixedores de la nostra filologia, a la qual es poguessin fer totes les consultes i exposar tots els dubtes que en l'aspecte lingüístic estiguessin relacionats, acordà que mentrestant no es creï aquesta comissió consultiva, l'“Associació” atindrà gustosament totes les consultes que se li vulguin fer.

PALESTRA.—Hem rebut d'aquesta entitat catalana exemplars de l'Estatut de Catalunya i dos opuscles del discurs que pronuncià el Conseller de la Generalitat, Sr. Amadeu Hurtado, dies abans del referèndum pro-Estatut català, juntament amb alguns fulls de propaganda dels Campaments que organitza la dita entitat.

DELEGATS.—S'han nomenat delegats de la nostra “Associació” a tots els pobles de Mallorca per ajudar a la intensificació de la nostra obra.

E L S L L I B R E S

MISTRAL.—*Memòries i Contarelles*.—(Traducció de Guillem Colom).—Vol. I.—“Editorial Barcino”, Barcelona 1931.—218 pp.

En arribar-me la nova que havia eixit en públic la magnífica versió catalana que En Guillem Colom acaba de fer de “*Memòri e Raconte*” de Mistral, la meua primera impressió fou que venien a un mal temps, perquè, absorbida l’atenció del públic amb els esdeveniments polítics i socials de l’època, una gran part almenys de lectors no podrien acollir l’obra amb l’esment que de segur hauria obtingut en temps normals. Aviat, però, haguí reformat el meu judici, només de rellegir en tan bella traducció un llibre que ja de temps enrera m’era familiar, perquè és aquest d’un tal interès que un cop encetada la lectura, no pot deixar d’imposar-se.

Mistral fou *Poeta*. I perquè fou Poeta, cabdal entre els cabdals, resta superior a tots quants d’elogis li han tributat, incloent-hi el tan conegut de Lamartine que fou com tan encertadament s’ha dit, la seva consagració mundial. El mateix Mistral ens conta que amb l’acolliment que aquell li féu, a París, i les lloances amb què rebé el seu poema es sentí tan corferit, que no pogué retenir les llàgrimes.

“*Coume fai la miougrano au rai que l’amaduro
moun cor se durbigué
e no poudent trouva plus tëndro parladuro
en plour s’expandigué.*” (1)

Aquesta glòria, però, ell no l’havia perseguida,

“Cantam sols per vosaltres, pastors i gent de mas”

havia dit en les primeres estrofes de *Mirèia*. I encara ens caldria pensar que canta *per ell mateix*; per allò que vivint en perpètua comunió amb la Naturalesa i sentint-se amb la força interna d’un Homer, el cantar li era tan necessari com el pa. Si d’això en poguéssim dubtar, bastaria llegir les *Memòries* que ens ocupen, tan senzilles com plenes de substància poètica. Tota l’obra mistraliana hi és en germen dins aquells anys idíllics de la infantesa de l’autor. Quasi bé es pot dir que no hi ha una pàgina en el llibre, que no tenguí ressonància dins els seus poemes immortals; per això aquests ens fan l’efecte de cosa viva, mai de cosa somniada ni tan sols intuïda artísticament.

Atenguem-nos ara al nostre veure particular. Descomptem de la personalitat del nostre colós alguns aspectes de tanta importància com el de fundador del *Felibrige* i codificador de la llengua per ell replasmada, i deixem-li sols el de Poeta

(1) “A Lamartine”.—(*Lis Isclo d’Or*).

del mas. La seva glòria,—diríem—restarà la mateixa. Mistral serà la Provença, i la Provença serà Mistral,

“i nou Homer del món en tardania
damunt els segles el veurà tothom.” (I)

Doncs bé: aquelles “Memòries” fidelíssimament traduïdes en català, són les que ens ofereix avui el nostre poeta de Sóller ja tan acreditat de mistralià per la seva admirable versió de Nerto. Poeta de clara intuïció s'és criat a més, dins la muntanya de Mallorca d'on és nadiu; ha begut, naturalment, a la més pura font de la llengua i de les tradicions pageses. Tot això, que s'arriba a fer substància pròpia, ajudat del seu domini del provençal, de la seva exactitud—duïta fins a l'escrúpol—en la traducció, i del particular encert en trobar l'equivalent quan una frase es presenta intraduïble, fan d'En Colom el traductor més escaient de “Memòries i Contarelles”. L'obra constarà de dos toms; i aquest d'avui, que és el primer, encloou la veritable *espelido* (eclosió) de Mistral: el seu naixement, la seva formació, en ple idilli camperol, les primeres escoles, que tan pintorescament ens descriu, amb totes les fruïcions i els enyoraments i els ensomnis de la seva ànima d'infant assedegada de llibertat i de poesia. Una deliciosa rusticitat primitiva que traspua d'aquelles pàgines us embolcalla, i un cop obert el llibre, com abans deia, ja no sabeu deixar-lo de les mans. És que malgrat els canvis que han duits a la societat els refinaments del progrés i la cultura moderna, la humanitat que en el fons és sempre la mateixa, ama per instint tot quant porta el segell de la veritat i de la bellesa i no pot menys de simpatitzar amb la figura quasi bíblica del vell Francesc Mistral i del seu encontre amb l'espigolera *Delaïdo*, pares que havien d'ésser del gran poeta i fins amb el *gala-bon-temps* del seu avi matern, tan poc curós, ai! dels béns familiars com afectat de viure esquena dreta. I es xala amb l'episodi infantil de les flors de gladiol, i amb aquella anada “a esperar els Reis” del capítol III, o amb el viatge a Avinyó (Cap. VI) fet amb la mare, i les ties i l'oncle Benet, tots dins el carro del mas compost amb sacs de palla d'ordi i seguits del ca, que fou precís engegar amb mals modos, en arribar al riu. I s'embadaleix de joia a l'hostal del “Petit Sant Jan” allà a Nimes quan el jovenet hi anà per examinar-se de Batxiller.

O l'agradívola, la noble simplicitat d'on n'havia d'eixir, a la llarga, tanta grandesa!

Com a “Notícia Preliminar”, l'illustre traductor del llibre ens dóna una sucinta biografia de l'autor i una crítica tota escaient de les Memòries, que tanca amb aquestes justíssimes paraules:

“...En els capítols mes àrids, gairebé de pura crònica on sembla que l'autor no pugui explicar fets ni conceptes més que amb propòsit simplement ilustratiu, hi ha una vibració de vida, una passió, una fuga, una emoció artística, en un mot, que exclou altres intents més interessants i que, a guisa d'un ferment diví, tot ho ennobleix i transfigura.”

Que per molts anys l'amic Colom ens pugui donar, traduïts o bé originals, llibres tan plaents com el d'avui, per glòria de les lletres pàtries i alt honor de la terra mallorquina.—MARIA-ANTÒNIA SALVÀ.

(I) Costa i Llobera.

VERDAGUER, JOAQUIN. — *El Arte de fumar en pipa*. — Imprenta de Guasp, Palma de Mallorca, 1931. — XIV + 135 pp.

He assistit a la gestació del llibre que el nostre col·laborador Joaquim Verdaguer ha publicat, i no sé si he admirat més l'escrupulositat amb què l'autor es documentava per escriure l'obra o l'abnegació amb què suprimia bona part de la "ciència pipaire" adquirida, en gràcia a la qualitat literària d'"El Arte de fumar en pipa". I aquest fet posa de relleu d'una manera evidentíssima les característiques de Verdaguer: elegància i ponderació.

La seva elegància el porta, particularment en la seva tasca periodística—que voldríem veure reunida en un volum—a situar-se sovint en un pla d'espectador. Però si aquella qualitat l'aparta de barrejar-se en les facècies humanes del seu voltant, la ponderació no el priva, ans bé l'empeny a mostrar-se espectador interessat en aquesta comèdia, i recorre a un humorisme sornaguer per dir les quatre veritats que, d'altra manera, difícilment podrien ésser exposades en el lloc i al públic que van dirigides.

S'ha comparat l'humorisme d'aquest autor amb el dels escriptors anglesos. Potser tinguin raó els que han encasellat així Verdaguer, però crec jo que els que ho han fet sols han copsat del seu estil la seva forma, influenciada, pot molt ben ésser, per la literatura anglesa. Jo diria, però, que el fons del seu humor, el seu esperit, és molt més llatí que saxó, i que les seves rels potser tenen més sàvia volteriana que altra cosa. I prec que qui vulga creure aquesta opinió meua, s'acontenti amb la meua sola paraula i no m'obligi a provar-la amb textos de Verdaguer a la mà, perquè això ja seria descobrir la trampa de l'escriptor i els estòmacs d'alguns dels seus lectors no tolerarien més les veritats que, com un prestigitador, els fa empassar.

Conegut, doncs, l'autor, no ha de sorprendre que, prenent com a tema una cosa aparentment tan trivial com el fumar en pipa, hagi fet un joc de mans i n'hagi tret una perfecta petita obra, moderna i setcentista a l'ensem, la qual és una mostra de les seves excel·lents dots d'escriptor i de les seves qualitats característiques.

La prosa de Verdaguer, de paràgrafs curts i incisius, té, junt amb una correcció absoluta, un ritme viu i una *fougue* com no és fàcil de trobar entre els mallorquins que cultiven avui la llengua castellana. És un estil de bon literat que té dret a passar cala Figuera.

No cal dir que "El Arte de fumar en pipa" és un llibre que llegeixen amb igual gust tant els que fumen, com els no fumadors, perquè gosaria a dir que això del fumar ha estat aquesta vegada el joc de mans que ha executat l'autor per dir-nos algunes coses serioses amb la màscara del seu humor. Vegi's, sinó, el "Prólogo" i els capítols "La pipa de brezo" i "Los médicos, la nicotina, la higiene"—que són literàriament dels trossos més reeixits del llibre al meu gust—on l'escepticisme de l'autor, disfressat amb el vestit d'arlequí, porta filosòficament la pipa als llavis dels fumadors i als que no fumem, un somriure.—E. P.

RIBER, LLORENÇ. — *Poesies*. — "Associació per la Cultura de Mallorca", Palma, 1931. — 340 pp.

Si és veritat que una de les més belles proves de la consciència d'un poble és el fervor i la devoció amb què honora els seus fills de més alt valor, Mallorca, per mitjà de la benemèrita "Associació per la Cultura" n'acaba de donar una prova ben clara amb la publicació d'un bell tom que conté la producció del nostre actual gran poeta: Mn. Llorenç Ribet, el successor de Costa i d'Alcover.

Un doble encert es registra en aquest llibre: el d'ésser un homenatge al deputat cantor de Mallorca i el de posar a les mans de tothom la producció de l'admirat poeta.

Des que va aparèixer el tom primerenc de Llorenç Riber "A sol ixent", moltes vegades la neu ha vestit els cims de les muntanyes. I aquell tom que fou tan ben acollit va anar desapareixent i els mallorquins que el tenien el guardaven gelosament i era a través de referències o de lectures incompletes que la darrera generació coneixia l'obra inicial de Mn. Riber.

Avui, amb "Poesies" torna a sortir a llum l'himne ple de gràcia i d'ingenuïtat sana i camperola de la nostra pagesia i dels nostres camps, des de la descripció àmplia i espectacular de "Flumina amem..." fins a la corprenedora "Processó humil", passant per les tendres evocacions de "Galilea" i "La mort del Maig".

Aquella primera i brillantíssima sortida de Llorenç Riber al camp de la poesia té per tots els seus admiradors, a més del mèrit del poeta, el prestigi d'haver estat informada per un esperit ben nostre, per l'ànima vibrant i femenina de l'illa, ja que a les seves característiques més pròpies era on havia anat a cercar En Riber la part de la seva inspiració.

Ni l'obra del poeta de Campanet necessita presentació, ni en cas que la necessitat seria jo l'indicat per fer-la.

Per això, cal solament registrar el fet de la publicació, mencionant que el tom "Poesies", a més de la reproducció de "A sol ixent", incloent el magnífic pròleg de Joan Alcover, conté la reproducció de "Les corones", aplec de poesies de tema femení i religiós, que representa, dins la vida poètica de Riber, el matí lluminós i serè; i amb el títol "A sol alt" un aplec de composicions—les més modernes—que són encara inèdites pel gran públic, perquè solament algunes han estat publicades amb motiu de premiar-les en Jocs Florals o altres certamens semblants.

Amb la publicació de "Poesies", imprès amb la perfecció que ha acreditat l'obra de Ca'n Marquès, de Sóller, l'"Associació per la Cultura de Mallorca" ha portat a terme una empresa d'alt valor, tant des del punt de vista literari com patriòtic.

MARAGALL, JOAN.—*Obres Completes de...*—Volum VIII.—Traduccions de Goethe, II.—Barcelona 1931.—178 pp.

Per situar degudament dins la vida, tan rica de foc interior, de Joan Maragall el moment en què va donar a la llum les traduccions a Goethe que contenen aquest volum, caldrà seguir el camí, guiats per la mà de Josep Lleonart, a través del pròleg amb què s'inicia el volum.

Era cap el 1898, quan l'ambient d'Espanya estava matisat per les guerres colonials de Cuba i Filipines, les absurdes esperances en els generals, l'apoteòsica "Marcha de Càdiz" i les explosions d'un lamentable i perjudicial xovinisme. En aquell temps i com una flor del millor jardí europeu, trasplantada dins el camp autènticament provincià de Barcelona, apareixia la traducció de "Ifigènia a Tàurida", que Maragall havia anat fent amb aquella lentitud que tant li agradava. I un diumenge de tardor es representava l'obra de Goethe en els jardins del Marquès d'Alfarràs. No era, no, l'obra de Maragall una traducció per sortir del pas, sinó que l'havia preocupat la tesi del drama i el seu sentit humà, que grans crítics han reconegut.

Posterior és la traducció de "Eridon i Amina" que va ésser estrenada cinc anys després: en 1903.

Era de molt jove que Maragall sentia afició per Goethe, afició que se li havia desvetllat gairebé a la vegada que la seva inspiració original. Però, evidentment, un home com Maragall no podia conformar-se en donar una bona traducció. I molt sovint la seva individualitat poètica surt franca i viva, recordant les noves produccions originals, assenyalant la presència del Geni d'aquella manera indubtable que ens corprèn en la seva expressió més pura i simple.

La presentació tipogràfica del volum segueix la norma inicial d'aquesta col·lecció de les Obres Completes.

MILLÀS-RAURELL.—*Tela de Somnis.*—Llibreria Catalònia.—Barcelona.—204 pp.

Dins la "Biblioteca Catalònia", a la qual estan incorporats els millors prosistes catalans, ha aparegut una novella, original de Millàs-Raurell, que ens demostra que igual sap escriure pel teatre, amb èxit, que adscriure's a les més modernes tendències de l'art d'escriure novel·les.

El tema de "Tela de Somnis" no és nou, ni la història lamentablement desolada d'Alícia és tampoc una novetat; sí que ho és i en això radica la importància de l'esforç reeixit de Millàs-Raurell, la manera de presentar-la, allunyant l'acció dels ulls del lector l'acció pròpiament dita, de manera directa; i fent desfil·lar toda la vida passada de la protagonista a través d'una hora en què Alícia, mantenguda per la voluntat de recordar, va revivint, en un esforç de memòria, impressions alegres i doloroses rebudes a través de llargs anys d'íntima optació.

L'interès de la narració augmenta en aquesta novella psicològica, perquè la seva acció arriba al lector a través de l'esperit d'Alícia, la vibració de la qual dóna als fets un agut caire líric.

En un espai de temps curt, l'ànima de la protagonista és pel lector un escenari, en el qual els fets pretèrits van deixar el senyal fondo del seu record torturador. Millàs-Raurell ha fet un estudi interessantíssim del subconscient a través de la vida intensa i obsessionant del record, i la novetat més profunda de la novella prové de la màgica fascinació que adquireix el sofriment passat, destil·lat a través del present.

L'interès de la narració està quasi absolutament en la vida d'Alícia; els restants personatges, fins el més proper, passen pel llibre com a ombres desdibuixades que serveixen de pretext per les reaccions de la consciència de la protagonista.

"Tela de Somnis" ha estat qualificada com una de les més fines i intenses novel·les psicològiques d'estil modern que ha produït la literatura catalana.

L'edició, feta per la Llibreria Catalònia, és tan pulcra com ben ornamentada.

PUJOLS, FRANCESC.—*La solució Cambó.*—Llibreria Catalònia.—1931.—200 pp.

Malgrat que aquesta interviu política—com subtitula Pujols "La solució Cambó"—porti com a data d'impressió 1931, quina sensació de cosa llunyana, d'història distant dóna aquest llibre! Quatre mesos de República han estat abastament perquè les teories contingudes en aquesta interviu feta per Pujols amb ell mateix passassin a la categoria de coses superades i fins i tot arreconades de manera definitiva.

"La solució Cambó" és, senzillament, una postulació sincera i raonada a favor de la presència de Francesc Cambó en el càrrec de cap del Govern d'Espanya. I

això que Pujols, a través i malgrat la seva heterodòxia i de la seva fe republicana, postula, cobra en els moments presents un to una mica pujat de color. L'absència de Cambó—que amb aquest eclipsi de la seva persona i la seva actuació ha demostrat una volta més la seva perspiciàcia per copsar el moment en què era inoportuna la seva presència—serveix per posar més de manifest el fons de les teories de Pujols.

La realitat, però, ha trastornat molt el fonament d'aquestes teories. La realitat ha dit que ni Cambó serà, per ara, President de Govern, ni la Lliga governarà Espanya, ni Acció constituirà el nucli més important per estructurar la nova Catalunya.

La commoció de dia 12 d'abril, com a conseqüència de la qual han adquirit la representació de Catalunya els homes que formen l'Esquerra Catalana, ha desat de manera violenta tota l'organització política de què disposava Catalunya.

Però, malgrat això, és llegint aquest llibre, sovint animat per les sortides terriblement exactes o terriblement iròniques de Francesc Pujols, que el lector es convenç que l'autor és un dels homes més interessants de Catalunya. Tota la política catalana anterior al 12 d'abril és examinada en aquesta autoentreviu.

I en ella troben cabuda totes les manifestacions vitals i tots els homes importants de Catalunya. És d'un gran poder de suggestió llegir les teories fundades per Pujols al voltant dels homes que avui estan en els llocs més importants de la política catalana: Macià, Aiguader, Companys. I al costat d'aquests al·lusions a homes com Amadeu Hurtado, Rovira i altres, que han tengut i tenen a Catalunya un ben guanyat prestigi.

Però siga quina siga l'opinió que es tengui dels problemes de Catalunya i de la personalitat literària i filosòfica de Pujols (que ha donat, abans d'ara, al públic diverses obres que l'acrediten), és ben segur que en alguna pàgina de "La solució Cambó" tothom trobarà una frase o un judici que podria subscriure'l. Naturalment, això no és possible si no s'observa el procediment, tan car a Pujols, de les contradiccions. I aquest procediment fa que quan un acaba la lectura del llibre se quedi pensant si Francesc Pujols ha dit el que sent o per altra banda s'ha limitat a intentar presentar problemes divergents i fins i tot oposats, matisats per la millor originalitat i una no menor despreocupació.—R. R. T.

RECULLS DE FORA

És sabut que els mesos estivals han estat sovint, per no dir sempre, difícils pels Governos del nostre país. No sense entrebancs i dificultats reals ha fet el seu camí la República Espanyola cap a una desitjable i ferma consolidació. Una vaga general revestí indiscutible gravetat a Sevilla, on l'agitació extremista obligà a la més enèrgica intervenció governamental dirigida a tal ar el perill comunista declaradament iniciat. S'espera que la projectada reforma agrària faci d'aturador al ja gairebé crònic malestar social de les terres del sud.

Altres moviments socials han pertorbat la normalitat de la vida civil en altres indrets de la península; el darrer, quan escrivim aquestes notes, a Saragossa. Amb tot això, la pesseta sofrí un altre col·lapse depressiu del que no s'ha refet encara apenes.

* * *

Obertes les Constituents espanyoles el 14 de juliol amb un discurs del President del Govern, entre la seva constitució definitiva i el temps esmerçat en altres discussions, fins fa quinze dies no han entrat en l'afer primordial d'estructurar la nova carta constitucional d'Espanya. Actualment, està en plena discussió, a grans línies, el projecte de la Comissió, presidida pel Sr. Jiménez Asúa redactat amb presses, abandonat definitivament el que conjuminà la Comissió Jurídica Assessora que presidí Ossorio i Gallardo, i havent renunciat d'antuvi el Govern a presentar ell mateix cap projecte.

* * *

El darrer acte legalitzador de l'Estatut de Catalunya redactat per la Comissió de la Generalitat, fou passar-lo pel referèndum entre el cos electoral català, després d'aprovar-lo tots els Ajuntaments del territori de Catalunya. El referèndum tengué lloc dia 2 d'agost, i en tot Catalunya assolí 592.961 vots favorables, vots que es distribueixen així:

Barcelona Ciutat i Circumscripció. Sí: 364.620. No: 2.520. Blanc: 650. Nuls: 161.—Tarragona Sí: 84.455. No: 355. Blanc: 74.—Girona, Sí: 72.130. No: 256. Blanc, 169.—Lleyda, Sí: 72.756. No: 145. Blanc: 40. Nuls: 7.—Vots femenins de Barcelona Ciutat. Favor: 146.644. Contra: 1.—Vots femenins de la província. Favor: 235.467.

Com a detall, és d'esmentar que els electors que figuren al cens de Barcelona i Circumscripció són 497.671.

Votaren a Barcelona i Circumscripció: 367.951.

El Sí representa el 73 per 100 del Cens i el 99 per 100 dels votants.

* * *

I complits tots els requisits legals demanats, l'Estatut fou entregat solemnement al Govern a Madrid, dia 14 d'agost pel President Macià, que hi anà en viatge exprès, acompanyat de la representació catalana a Corts. Mal-

grat la campanya de recels i suspicàcies que referent a l'Estatut mogué la quasi totalitat de la premsa castellana després de l'aprovació en referèndum d'aquell—contrastant amb la no dissimulada simpatia amb què fou conegut, —la rebuda que es féu a Macià fou correcta. En l'acte d'entrega en el Palau de la Presidència pronunciaren discursos Alcalà Zamora i Macià. Aquest darrer prometé el càrrec de diputat a les Constituents, i el President del Govern, complint el pacte de Sant Sebastià (18 agost 1930) hi presentà, acceptat com a ponència, l'Estatut de Catalunya.

Els diputats d'Esquerra Catalana, Srs. Alomar i Xirau tenen presentat un vot particular al Projecte de Constitució per fer possible la viabilitat de l'Estatut amb l'aprovació del dit projecte.

* * *

Per iniciativa del President nordamericà Hoover, recollida per tots els Estats interessats, fou aviat un fet l'ajornament d'un any del pagament dels deutes de guerra. Això anava especialment destinat a conjurar la gravíssima crisi alemanya, a la qual Bruening i Curtius, amb una sèrie de viatges—a Londres, París i Roma—donaren un tractament exterior que posà la qüestió de les reparacions sobre bases noves. El projecte d'*Anschluss* o unió duanera austro-alemanya és retirat, diuen, per ara, i es diria que definitivament. La possibilitat de la fallida alemanya restà, de totes maneres, internacionalitzada.

* * *

La urgència de les qüestions econòmiques dominadores de la vida del món a la nostra època ha arribat fins a amenaçar la solidesa de la divisa britànica i acaba de motivar la crisi del Gabinet laborista anglès, que ha estat solucionada amb la formació—experiment nou i transcendental en aquell gran país,—d'un Govern d'Unió Nacional, presidit per Mac Donald i del qual formen part conservadors i liberals. Aquest Govern té el mandat únic de resoldre la depressió econòmica i el dèficit corresponent que dura a Anglaterra de la guerra ençà. La formació del Govern d'Unió Nacional determinà la divisió del partit laborista, gran part del qual, amb tot el bloc de les Trade Unions passa a l'oposició sota el cabdillatge de Henderson, ex-ministre de l'Exterior. L'oposició és determinada per la decidida no avenència dels socialistes avançats a que en el pla d'economies a proposar pel nou Govern, per tal de reduir dràsticament el dèficit amenaçador, figurés la reducció proporcional dels subsidis estatals als sense feina.

* * *

Amb cordial recança hem d'esmentar aquí la mort sobtada del nostre amic Rafel Ballester i Castells, mallorquí, catedràtic d'Història d'Espanya als Instituts de Girona i Valladolid, traspassat a mitjans d'agost a Tarragona on tenia actualment la seva residència.

Home cordial, de gran cultura, despert a les modernes orientacions pedagògiques de les disciplines històriques, per les que tenia decidida vocació, era autor d'un notable manual d'Història espanyola, adaptat en molts centres d'ensenyança (del qual sortí, fa dos anys, una edició francesa) i d'altres obres d'història, com les "Fuentes Narrativas de la Historia de España" que feren el nom d'En Ballester conegut i apreciat en els medis científics. En la seva joventut, a Mallorca, havia publicat estudis sobre "La Instrucción Pública en Mallorca", premiat; sobre "La Enseñanza de la Geografía", 1901, i altres.

N O T I C I A R I

PRO ESTATUT

Al saló de sessions de la Diputació continuà el cicle de conferències. D. Jaume Ll. Pou parlà del que deu ésser l'“Estatut de Mallorca”. Comença el seu parlament recordant unes paraules de Prat de la Riba en què afirmava que el problema fonamental era el de la Constitució espanyola i unes d'Ortega i Gasset en què deia que la península deuria dividir-se en deu regions. Observa que el problema regional té dos aspectes; un econòmic i l'altre administratiu. Creu que Mallorca ha d'ésser declarada illa franca i s'hi ha de fundar un Banc Agrari regional i social. L'Estatut ha d'ésser del poble, sense partidismes, amb una base democràtica amb reconeixement dels drets individuals, règim intern regulat pel sufragi universal, legislació social conformement a l'esperit de Ginebra, retir obrer, segur de maternitat, etc. Diu que quant a reformes culturals i socials vivim prou endarrerits. Hem de demanar l'autonomia, però abans hem de mostrar que la mereixem.

—El seguí el novell Diputat a Corts i col·laborador, Antoni M.ª Sbert, descabdellant el tema “Quatre veritats sobre l'Estatut”. Comença sintetitzant la nostra història medieval, retraient el fet de la unió de Catalunya i Aragó, i la conquesta de Mallorca portada a efecte per aquesta Confederació, si bé Catalunya pot dir-se que la conquerí i li emprentà la seva fisonomia i li donà la seva llengua. Per això Mallorca és catalana i per això mateix Lull es deia català de Mallorca. Recordà la independència del Regne amb la creació de jurats i del Gran i General Consell. Fins al perjur Felip V no existí a la península altra unió que la confederal. Quant a les relacions econòmiques de Mallorca amb Catalunya assenyala llur importància i creu que el problema econòmic s'ha de resoldre més que amb la creació de nous impostos, manifestant la riquesa oculta, que no és poca. Dues solucions es presenten a les Balears; ésser com abans una província, oblidada del Poder central o retrobar la seva personalitat dins la nova estructuració de l'Estat, conservant l'ànima catalana amb què nasqué i renovellant els anys que visqué vora Catalunya, la qual mai no ha volgut absorbir-nos.

El parlament, escalfat de calent patriotisme, fou aplaudit i felicitat efusivament el conferenciant.

—Els dies 20, 21, 22 i 23 de juliol realitzà les seves tasques l'Assemblea, que discutí l'avantprojecte d'Estatut. Les sessions que tengueren lloc al Teatre Principal, es veren rodejades de gran simpatia pels assistents, que representaven la vida de Mallorca i Eivissa sota tots els aspectes. Menorca, presa d'escrúpols, deixà d'assistir-hi. No esmentarem ací els actes i discussions i acords per no permetre-ho l'espai reduït de què disposam. La premsa ho recollí amb l'entusiasme que es merexia i a la seva col·lecció podrà trobar-ho el lector. Fou un acontereixement per Mallorca i l'inici d'un nou estat de coses. En altre lloc d'aquest número publicam el Projecte d'Estatut, tal com quedà aprovat per dita Assemblea.

UNA REVISTA ANGLESA I MALLORCA

La important revista anglesa "Great Thoughts" publica unes impressions signades per Henry C. Shelley, molt favorables per la nostra illa. Van il·lustrades amb dos fotogravats que representen el nostre port i Llonja, i l'església del Socors.

"UFA"

Venen a Mallorca els directors de la famosa editora de films "Ufa" de Berlin, Viktor Gertler, Max Mellin i Konstantin Tchet per rodar unes escenes d'una pel·lícula que actualment estan editant als estudis de Neubabelsberg.

NOU HOTEL

Ramon Albertí ha obert al turisme les portes d'un nou hotel "Bellavista", al port de Pollença.

HOSTES IL·LUSTRES

El jove redactor de "La Dépêche" de Tolosa, Mr. Paul Bourniquel, serà hoste de Mallorca. Ha vingut amb l'encàrrec d'escriure una sèrie d'articles pel diari francès sobre turisme.

També és vingut el Prof. italià Bertini, qui escriu un treball sobre Ariost.

Igualment ha arribat Sir Herbert Eugène Bolton, Director de la Universitat de Califòrnia, admirador de Fra Juníper i autor d'algunes obres sobre el gran apòstol mallorquí.

UNA OBRA DRAMÀTICA

Gabriel Vázquez ha publicat un drama en quatre actes i en vers intitulat "Heroismo Catalán". L'autor posa de relleu l'heroisme dels catalans durant la guerra anomenada de la independència.

NÀUTICA

S'ha realitzat, amb èxit brillant, el primer creuer al voltant de Mallorca, organitzat, com anunciàrem ja de bona hora, pel Club de Regates. Els nautes vells i novells durant las sis etapes en què fou compartit el creuer pogueren admirar la nostra costa amb totes les suggestives varietats i mostrar llur perícia en les coses de mar. La secció de natació actuà amb vertader entusiasme en els ports del trajecte, on la lluida caravana marítima fou llargament atesa.

Des d'aquesta secció de L. N. T., temps enrera, férem vots perquè els mallorquins tornassen a la mar, que tenim oblidada. El Club de Regates és, per tant, creditor a les més corals enhorabones.

HOMENATGE A JOAQUIM VERDAGUER

Al "Grand Hotel" s'aplegaren un estol d'amics de l'autor d'"El Arte de fumar en pipa" per festejar l'èxit assolit en la publicació del dessús dit llibre. Els concurrents foren molts i escollits i també les adhesions. Després

del xampany, Elvir Sans ofrenà el convit amb un bell parlament. D'aquest copiam el que segueix:

“Amic Verdaguer: amic coral de la infantesa: aquest homenatge és un homenatge sincer, una necessitat d'exterioritzar l'entusiasme que hem sentit tots els que hem llegit la teva obra “El Arte de fumar en pipa”.

Tots els aquí presents, que coneixem prou bé el valor i la qualitat de la teva amistat, podem dir-te, precisament pel mateix dret que ens dóna aqueixa amistat, que si hem vingut aquí ha estat perquè hem cregut que el teu llibre n'era mereixedor i que cap llaç de simpatia personal ens ha impulsat a fer l'hipòcrita. Solament ens ha empès i decidit l'estricta justícia a la teva obra.

Ja coneixíem les teves dots de pulcre traductor, les teves excel·lents qualitats d'articulista, però “El Arte de fumar en pipa” ens ha revelat en tu l'escriptor, en tot l'ample sentit de la paraula.

No sé si és el teu perfecte coneixement de la llengua anglesa, o que tu ho portes dintre d'una manera innata, que fa que el teu humorisme i el teu estil concís i perfecte, portin el segell inconfusible del que en podríem dir, literatura per tots. Aquí en aquesta terra, uns més i altres manco. patim un poc de l'aire localista tan difícil de desterrar, i tu, en canvi i d'una manera digna, t'has sabut i has pogut superar-te i la teva literatura, essent nostra, és literatura per tots i per més enllà dels termes nacionals,

Tota la teva ascendència familiar és ascendència literària, però, així com tu ets descendent dins la família no ets, en canvi, descendent dins la literatura. Jo no sé com ho haveu fet, però el cert és que sempre els Verdaguer haveu aguantat l'equilibri i us haveu situat en un mateix pla. No vull tractar amb això d'establir comparacions amb un Jacinte, un Marius o un Joaquim, sols vull significar que, essent els tres distints, el tres es sostenen en un mateix pla de distinció.

“El Arte de fumar en pipa” que, en el temps presents de revolució i de conflictes socials, és un suau sedant i un port de refugi pels lectors martiritzats, és una obra que té distints valors: té gran valor literari, estil, forma, humorisme, interès i amenitat universal, té valor històric, alt valor documental a prova del curiós investigador, immens valor pels pipaires de bona mena, valor pels novicis de la pipa i el que és admirable, té valor inclús pels que no fumen, però que se'l llegeixen amb la fruïció d'una “pipada” espiritual.

Amic Verdaguer: “El Arte de fumar en pipa” és el teu primer llibre i un dels primers llibres de la Mallorca contemporània; que no sigui el darrer per la teva glòria i pel bon nom de la nostra terra.

I ara perdona, si amb les meves paraules, que no són precisament de les més autoritzades, però sí de les més sinceres, t'he empipat a tu o he empipat a la concurrència”.

Amb molt de gust ens adherim el merescut homenatge.

OBITUARI

Al cap de pocs dies d'arribar a Mallorca, sobtadament finava a l'hotel “Cala Major” En Ferran Weyler, fill primogènit del Capità General Don Valerià, mort no fa gaire. En breu temps han traspasat aquest món, tres membres d'aquesta il·lustre família.

El finat era Duc de Rubí i Marquès de Tenerife, Cavaller del Sant Sepulcre, condecorat amb la Gran Creu de Beneficència i Collar de Santiago de Portugal.

Fou Director de Registres i del Notariat i de la Direcció de Belles Arts, Governador Civil de Saragossa i de Madrid, Diputat a Corts per Mallorca i Ocaña i Senador del Regne.

RÈTOLS EN LA NOSTRA LLENGUA

Ens ha sorprès agradablement, i consignam el fet perquè tengui imitadors, veure damunt els portals de les cases Gordiola, del carrer de la Victòria, i Fàbregues, del de Sant Miquel, rètols anunciadors escrits en la nostra llengua.

TURISME

Es diu que la Societat propietària de l'hotel "Formentor", de Pollença, té el projecte de construir en la deliciosa platja d'Andraitx un restaurant per turistes.

LES AMETLES

Enguany sembla que la collita serà millor i més retent que l'any passat, degut a la manca de pluja. El bessó és més gros i la pell més fina. El que ha perdut la collita de vi i blat ho ha guanyat la de l'ametla. En canvi, els pollencins estan ben contents de l'anyada de blat.

NATACIÓ

La segona travessia del port de Ciutat constituí novament un èxit. Els inscrits arribaren al nombre de 138, entre els quals es comptaven cinc senyoretetes.

Donat el senyal de partir, prengué ja avantatge el jovencell de setze anys, En Jaume Servera, del Club de Regates, el qual feia la travessia, uns 1.100 metres, en 17 minuts, 54 segons $\frac{2}{5}$, amb vuit metres d'avantatge al qui el seguia.

La prova femenina de 500 metres la guanyà la senyoreta Ilse Schaefer fent el trajecte en 9 minuts 30 segons.

NOU SETMANARI

S'anomena "Voz y Voto" i surt a Manacor escrit en castellà. Diu en l'article de presentació que expressarà "les idees de Manacor i copiarà fidelment en el disc dels números successius, l'exacte pensar, el verídic voler de Manacor" però no del natural parlar, afegirem nosaltres.

¡Quan ha de minvar aquesta febre de forasterisme en la premsa forana, que tant s'ufana de voler representar el vertader esperit del poble!

CARTELLS DE FESTES EN LA NOSTRA LLENGUA

En canvi, adesiara ixen a rotlo uns cartells anunciadors de festes, redactats en la nostra llengua i amb tan correcta ortografia, que honora el bon sentit dels organitzadors. Volem citar el darrer només: el de Son Rapinya.

ARQUITECTES ANGLESES A MALLORCA

Antany, Sir Robert Tasker, President del Consell de la important "Asso-

ciació d'Arquitectes i Agrimensors d'Anglaterra" fou hoste de Mallorca, de la que se'n tornà admirador. Mercès els seus elogis per la nostra Pàtria ha estat possible l'organització pel mes propvenent d'una excursió d'arquitectes, el propòsit dels quals és recórrer els llocs més interessants de l'illa.

UN HOMENATGE

A l'hotel "Mar i Cel" de Pollença es celebrà un dinar en obsequi a l'artista Guillem Bestard, amb motiu de l'èxit obtingut en la seva exposició.

S'assegueren en taula, entre altres, els pintors Anglada, Cittadini, De Creeft, Isern i Seguí. Es llegiren unes paraules del pintor Sr. Gelabert, en les que lloa l'obra de l'homenatjat.

VAIXELLS

Venguts a Mallorca amb finalitat turística:

Alemanys: "Adolph Noermann", "Njassa", "Urambare"; francesos: "Cap Pardadan", "Laverigros", "La Morsa II"; anglesos: "Maldavia", "Britannia", "Trenora"; italians: "Vulcania", "Nino"; iugoeslau: "Kostrena".

HOMENATGE A PERE OLIVER I A PERE A. REUS

La Delegada de Felanitx de l'"Associació per la Cultura de Mallorca", organitzà el dia 28 proppassat un homenatge als seus socis fundadors Pere Oliver i Domenge i Pere A. Reus i Bordoy, secretari i president de l'entitat, amb motiu de llur elevació als càrrecs de Batle i Jutge de la Ciutat.

Com acte preparatori, el dia 27 a la nit, N'Elvir Sans, membre de la J. D. de Palma, explanà en una encertada conferència, quin és l'ideal i la finalitat que persegueix l'"Associació per la Cultura de Mallorca". Recordà les més importants tasques realitzades per la nostra entitat que han culminat en l'elaboració de l'avantprojecte de l'Estatut Balear. La conferència de N'Elvir Sans fou molt elogiada de tot els que l'escoltaren.

L'acte d'homenatge es celebrà al saló de sessions de l'Ajuntament, i consistí en l'entrega d'uns pergamins, obra encertadíssima de l'exquisit artista felanitxer En Mateu Oliver i Capó, en la qual vessà tot el seu saber i entusiasme. Presidí el Vicepresident d'aquella Delegada, En Josep Masot, acompanyat dels homenatjats i elements de l'Associació, entre ells el President, Emili Darder.

El notari, Josep Masot, pronuncià un enlairat parlament que inicià amb una visió poètica i sentida de Felanitx; glosà el nom de l'entitat, descabdellant el seu ideari patriòtic i cultural. Oferí l'homenatge i dedicà una fraternal salutació a l'amic Mateu Oliver autor dels pergamins.

En Mateu Oliver llegí unes pàgines de gran volada literària; evocà la visió de la barca mar endins damunt les aigües tempestuoses per conquerir la llibertat, i el viatge de retorn mentre s'acosta l'assoliment de l'ideal. Diu que cal lluitar contra els perills de la ignorància i la traidoria, i així Felanitx arribarà a bon terme dirigida per Pere Oliver i Pere A. Reus. Dedicà un cant fervent al treball executor de la idea artística, art que surt de l'ànima del poble per enlairar-se cap a les cimeres i besar els estels. Fou aquest discurs una oració fervent d'art i patriotisme.

En Pere A. Reus exposà eloqüentment els seus sentiments de gratitud i de devoció per la Ciutat nadiua i per la terra mallorquina, a la qual consagrava com un deure sagrat totes les seves qualitats i totes les seves energies. Ens recordà la vida casolana de la pagesia felanitxera amb les seves cançons

i patriarcals costums. Tot l'auditori es sentí commogut en veure tan formosament exposats els caires psicològics de la nostra gent.

En Pere Oliver ens exposà la seva formació intel·lectual inspirat per Felanitx i Mallorca fins a capir la grandiosa tasca que cal portar a terme perquè la Ciutat i l'illa arribin al grau d'esplendor que li tenen assenyalat la història passada i la vitalitat present. En les platges de Salou el Rei En Jaume, encara jovencell, jurà conquerir Mallorca dels moros o perdre la seva vida en aquella empresa. El nostre Batle popular fa seu aquest jurament per dedicar tota la seva vida a l'apostolat de la redempció dels homes i dels pobles i si morim en l'empresa, ens diu, val més morir amb dignitat i noblesa que viure en l'enviliment. El parlament del Batle causà fonda impressió a tots els assistents.

Es reberen nombroses adhesions, entre elles la del Director de L. N. T., Antoni Salvà.

Acabada aquesta sessió, es traslladaren els assistents al Santuari de Sant Salvador, on es celebrà el banquet que als homenatjats dedicaren els seus amics. Fou ofert per En Bartomeu Vaquer, i parlaren també el President de l'Associació de Palma N'Emili Darder, l'enginyer N'Arnest Mestre, En Joan Sancho en nom de la Joventut Escolar, En Bartomeu Sagrera, En Joan Cerdà, En Joan Oliver i els homenatjats.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTÍ I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA